Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

• № 206 (20. 473) • 1989 йил 7 сентябрь, пайшанба • Баҳоси 3 тийин.

ДАЛАГА ЧИҚИШДИ

СССР халқ депутати, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Бозор Раҳмонов бошчилигида коллектив пудрат асосида ишлаётган бригада меҳнаткашлари Термиз районидаги «Октябрь 40 йиллиги» колхозида биринчи бўлиб пахта теримига киришдилар.

Хўжаликнинг бошқа бригадаларида ҳам терим бошланди. Колхозда 1852 гектар майдондаги пахтани териб олиш керак. Хўжаликда терим одатдагидан кечроқ бошланганлигини назарда тутиб, бу ерда меҳнатни аниқ-пухта ташкил этишга, далада ишлаётганлар учун қулай шароит яратишга алоҳида эътибор берилмоқда.

(ЎзТАГ мухбири).

ҲОСИЛ-89

ЙИҒИМ-ТЕРИМНИ ШАЙЛАНИБ КУТИБ ОЛАЙЛИК!

Эрта кўкламги уйқусиз тунлар, баҳор адоғидаги табиат инжиқликларига қарши кураш, бутун ёз бўйи чекилган заҳматлар ўз самарасини кўрсатди. Пахтакор бугун кун сайин оқликка беланаётган далаларнинг бошида турибди. Унинг хаёлида ғужғон фикр: об-ҳаво яхши келармикин! Техника суворийларимизга панд бериб қўймасмикин!

Дарҳақиқат, деҳқоннинг ўйлаганича бор. Бу йил у бошқа йилларга нисбатан кўп қайғурди, кўп тер тўкди. Апрель ва май ойларидаги кутилмаган совуқ, дўл ва жала туфайли у минглаб гектар майдонга қайта уруғ қадади, мурғак ғўзаларга юрак тафти билан ҳарорат берди. Бугун эса ғалвирни сувдан кўтарадиган пайт келди.

Республикамиздаги пахта илми мутахассисларининг фикрига кўра 1 сентябргача биологик етишган кўсаклардаги пахта салмоғи тахминан 5130 минг тоннани ташкил қилади. Зиммамиздаги планга эса яна 170 минг тонна «оқ олтин» керак бўлади.

Республика Давлат агросаноат комитети мавжуд ҳосилни тўла-тўкис йиғиштириб олиш мақсадида дефолиация ва пахта йиғим-теримини ўтказиш бўйича ташкилий план-тадбир ишлаб чиқди. Ўтган йили ана шу жараёндаги баъзи камчилик ва нуқсонлар туфайли 350 минг тонна ҳосил йўқотилган эди.

Йиғим-теримни тўғри ташкил қилиш, уни юқори суръатларда ўтказиш, ҳосилнинг кўпроқ қисмини биринчи сортларга топшириш, мавсумни ёғин-сочинли кунларга қолдирмасдан якунлаш ҳаммамизнинг бурчимиз. Чунки бу йил октябрь ойида ёғингарчилик бўлиши ва ҳароратнинг кескин тушиб кетиши кутилмоқда.

Пахтакорлар ишидаги ҳозирги босқич ҳар бир дақиқадан оқилона фойдаланишни талаб қилади. Афсуски, Фарғона ва Сирдарё областларининг кўпгина хўжаликларида бунга амал қилинмаяпти. Ғўзаларни такрор-такрор суғориш ҳануз давом этмоқда. Қўшимча ҳосилни сентябрдаги кўсаклар ҳисобига эмас, мавжуд кўсаклардаги пахтанинг салмоғини ошириш ҳисобига тўплашга эришиш зарур. Сизот сувлари яқин майдонларда суғоришни зудлик билан тўхтатиш талаб қилинади.

Жорий йил йиғим-терим мавсуми ўта масъулиятли кечиши, табиий. Чунки кўсаклар кеч етилмоқда, 400 минг гектар майдондаги ғўзаларнинг ривожи паст. Шу туфайли октябрь ойининг ўзидаёқ 1,7 миллион теримчини далага чиқаришга тўғри келади. Бу ишда партия, совет ва хўжалик органларининг муштарак ҳамкорлиги керак. Йиғим-теримга айниқса, қишлоқ аҳолисини кенг сафарбар этиш лозим. Шунингдек, бу мавсумда ҳар бир раҳбар ишчи кучидан фойдаланишнинг конкрет йўлларини излpoints марокоғи даркор.

Ишчи кучи танқис бўлган жойларда эса олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, саноат корхоналари коллективлари билан қисқа муддатга шартномалар тузиш мақсадга мувофиқдир. Бу эса ўз-ўзидан уларга етарли шарт-шароит яратиб беришни талаб қилади. Республикамизда ҳозир 18,7 мингта дала шийпони бор. Қарийб 2 мингта дала шийпони ҳашарчиларни қабул қилишга тайёр эмас. Қорақалпоғистон АССР ва асосан қўл кучи танқис бўлган Сирдарё областида бу ҳол айниқса ачинарлидир. Хўжалик раҳбарлари дала шийпонларини зудлик билан ремонт қилиши, барча шарт-шароитларни яратиши шарт.

ГИДРОМЕТЕОРОЛОГЛАР ОГОҲЛАНТИРАДИ

7 дан 20 сентябргача республикамиз территориясида кечалари 9—16, кундузлари 26—31 даража иссиқ бўлади. Қашқадарё, Сурхондарё, Бухоро областларида эса ҳарорат кечалари 12—17, кундузи 30—35 даражага кўтарилади. Бу ҳол пахтанинг етилиши ва дефолиацияни муваффақиятли ўтказиш учун қулай имконият яратади.

Бироқ, ойнинг учинчи ўн кунлигида об-ҳаво кескин ўзгаради. Ҳарорат кечалари 3—7, кундузи 18—23 даража иссиқ бўлади. Ёғингарчилик бўлиши, секундига 15—20 метр тезликда шамол эсиши эҳтимоли бор.

Бу йил пахта далаларида пудрат ва ижара усулида меҳнат қилаётган оилалар, коллективлар кўп. Бу усулда ишлаётганларнинг меҳнат самараси кўриниб турибди. Уларга мустақиллик бериш керак. Баъзи бир хўжаликларда уларга нисбатан буйруқбозлик ва бюрократлик ҳоллари содир бўлаётганлиги ҳақида редакциямизга сигналлар тушиб турибди. Ижарачилар билан маслаҳатлашмасдан уларнинг майдонларига техника ва қўшимча қўл кучи юборилмоқда. Натижада уларнинг иқтисодий ва моддий манфаатдорлигига путур етказилмоқда. Ўтган йил ижара ва бригада пудратида ишлаётган баъзи бир коллективлар бу усулдан воз кечишди. Ўтмиш хатолари ҳар биримизга сабоқ бўлсин!

Шунингдек, хўжаликлар ишига ҳам юқоридан кўрсатмалар беришга чек қўйиш керак. Улар ҳар бир ишни вазиятдан келиб чиқиб ўзлари мустақил ҳал этсинлар. Йиғим-теримнинг авжидаёқ ҳар бир килограмм пахтага 15—20 тийиндан ҳақ тўлаш мақсадга мувофиқдир. Чунки ноябрь ойида тўртинчи сорт ҳосилни йиғиш 25—30 тийиндан тушгандан кўра хирмонга юқори сортли пахта топширилаётган пайтда бу усул яхшироқ самара беради.

Йиғим-теримнинг биринчи кунлариданоқ ҳосил сифати учун қатъий назорат ўрнатилиши керак. Пахта, айниқса, уруғлик пахта тўла пишиб етилгач, йиғиштириб олиш лозим.

15—30 сентябрларда дефолиация мавсуми бўлиб ўтади. Бу тадбирни оқилона бажариш ва қисқа муддатларда тугатиш лозим бўлади. Негаки ўтган йили ғўзаларнинг баргини тўкишдаги айрим хатолар туфайли 300 минг тонна пахта йўқотилди. Бу тадбирни тўғри ташкил қилиш, препаратлар дозаси ва пурковчи аппаратлар устидан қатъий назорат ўрнатиш, сифатли дефолиация қилган ишчиларни моддий ва маънавий рағбатлантириш керак. Бу йил 1 миллион 525 минг гектардаги ғўзаларга ана шундай кимёвий ишлов берилади.

Тағин икки ҳафтадан сўнг пахта майдонларимизга «зангори кема»лар кириб келишади. Бу мавсумда 33 минг пахта териш машинаси ишлаши планлаштирилган. Бироқ республикамизнинг кўпгина районларида техникани мавсумга шайлаш кечиктирилмоқда. Сирдарё, Самарқанд областларининг баъзи районларида мавжуд техникалар тайёргарлиги 80 фоизга ҳам бажарилмаган. Бундай хўжасизлик ва масъулиятсизлик билан келишиб бўлмайди.

Пахта — ўзбек халқининг, республикамизда яшаётган барча кишиларнинг шон-шарафидир. Уни нобуд қилмасдан йиғиштириб олишда ҳаммамиз пахтакорга мададкор бўлишимиз керак. Медицина, маданият, савдо, маиший хизмат ходимлари дала меҳнаткашларига фаол хизмат кўрсатиш пайти келди. Афсуски, республикамизнинг чекка-чеккасида яшаётган кўпгина хўжаликлар бундай хизматдан маҳрумлар. Маданият ходимлари уларнинг ҳузурига ойлаб боришмайди, зарур эҳтиёж моллари етишмайди, дўкон пештахталари бўм-бўш, медицина хизмати қониқарсиз аҳволда. Хизмат кўрсатиш соҳалари ходимлари учун ишни тубдан қайта қуриш, ризқу рўзимиз учун курашаётган пахтакорларимиз дарди билан яшаш, уларнинг юрагини тинглаш даври келди.

Ҳар қандай расмиятчилик ва хонада ўтириб раҳбарлик қилишга қарши кучли зарба берайлик. Деҳқон билан бақамти туриб, айтилган ҳар бир ширин сўзимиз, беминнат хизматимиз уларнинг кайфиятини кўтарсин, юксак марралар сари илҳомлантирсин, куч-ғайрат ато этсин. Бугуннинг талаби ана шундай.

АГРОСАНОАТ БЎЛИМИ.

● Пахта майдонларини машина теримибоп қилиб тайёрлаш, ғўза баргини сунъий тўкишда ишлатиладиган барча препарат ва механизмларни тахт қилиб қўйиш кечикиб кетмасин.

● Хизмат кўрсатиш соҳаси ходимлари! Пахтакор билан бақамти бўлайлик, уларнинг соғлиғи, мазмунли дам олиши, унумли ишлаши учун зарур шарт-шароитлар яратайлик.

ТЕРИМГА ТАХТ

Дефолиацияни энг қулай агротехник муддатларда ўтказиб олган деҳқон ҳосилдан ҳам, вақтдан ҳам ютади. Буни яхши билган Сирдарё область Дўстлик районидаги Қ. Раҳимов номли совхоз деҳқонлари ҳам ғўза баргини сунъий тўктиришга яхши тайёргарлик кўрдилар.

Техника деҳқон қаноти эканлигини билган механизаторлар барча агрегатларни тайёргарлик чизиғига келтириб қўйдилар. Ўтган йили хўжалик пахтакорлари ҳосилнинг 92 процентини «зангори кема»лар бункеридан тўкишганди. Бу йил уларнинг нияти — хом ашёнинг ҳаммасини машина механизмлари ёрдамида йиғиштириб олиш.

Илғор механизатор Искандар Рўзиев ўз агрегати билан ўтган йили 160 тонна пахта терганди. У бу йил ҳам мавсумга яхши тайёргарлик кўрди.

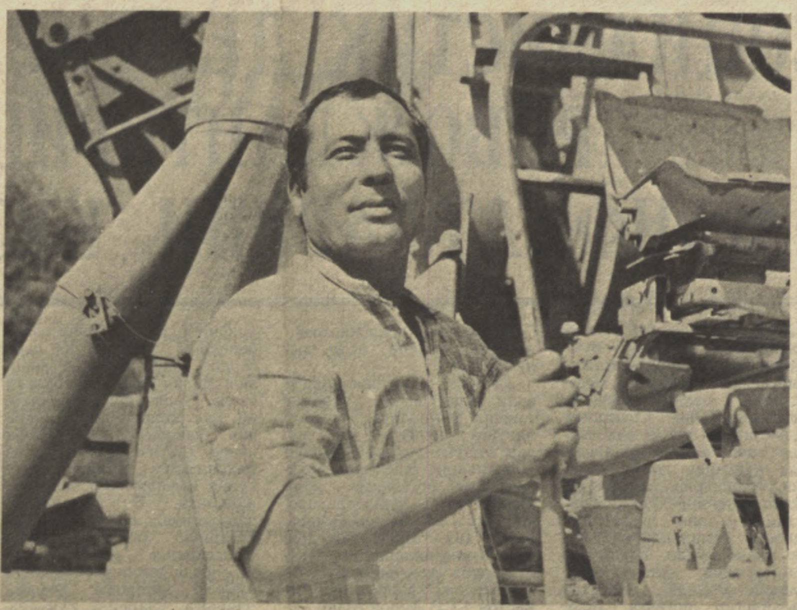

Суратда: илғор механизатор Искандар Рўзиев.

У. ҚЎШВОҚОВ сурати.

ТЕХНИКАГА ТАЯНАМИЗ

Колхозчилар баҳор қийинчиликлари ва сув танқислигига қарамай ёз бўйи пахта далаларида фидокорона меҳнат қилдилар. Ҳар туп ғўзанинг соғлом ўсиб-ривожланиши учун жон куйдирдилар. Натижада ҳамма агроучасткаларда мўл-кўл ҳосил етиштирилди. Айни пайтда ҳамма жойда кўсаклар ёппасига очилмоқда. Эндиги вазифа чамандек оппоқ очилган пахталарни кузнинг изғиринли кунларига қолдирмасдан барвақт йиғиб-териб олишдан иборат. Бунинг учун теримнинг биринчи кунидан бошлаб меҳнат интизомига қатъий амал қилишимиз керак бўлади.

Колхозимизда ўтган йили пахта тайёрлаш плани 104,5 процентга адо этилди. Гўшт, сут, тухум, сабзавот, полиз ва бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари аввалгиларига нисбатан анча кўп тайёрланди.

Ўн иккинчи беш йилликнинг тўртинчи йилида 1532 гектар майдоннинг ҳар гектаридан пландаги 21,2 центнер ўрнига 23 центнердан, яъни 3500 тонна пахта етиштиришга аҳд қилганмиз. Хўжалик ҳисоби, коллектив, бригада, звено ва оила пудратлари колхоз экономикасини мустаҳкамлаш, колхозчилар, механизаторлар, чорвадорлар, соҳибкорлар турмуш фаровонлигини янада ривожлантириш имконини бермоқда.

Пахтачилик ва бошқа қишлоқ хўжалик экинларидан олинадиган ҳосилдорликни ошириш ва алмаштириб экишни кенг жорий қилиш мақсадида мавжуд 22 та пахтачилик бригадаси, 9 та агроучасткага бирлаштирилди. Ҳозир 2 та агроучастка ва 1 та звено ижара пудрати усулида ишламоқда. Ижара пудрати усулида ишлаётган Ражаб Мамутов, Йўлдош Тонготаров бошлиқ аргоучасткаларнинг пахтакорлари гектаридан 25 центнердан ҳосил кўтаришга аҳд қилганлар. Шунингдек, 179 оила 1120 гектар майдонда пахта етиштирмоқда.

Етиштирилган ҳосилнинг 80 проценти, яъни 2450 тоннаси машиналар ёрдамида териб олинади. Ҳозир мазкур карталар машинабоп қилиб тайёрланмоқда, ариқлар текисланмоқда. Дефолиацияни вақтида ўтказиш учун дефолиантлар, «ОВХ-14», «УПХ-1,5» агрегатлари шай қилиб қўйилди, 10 та пахта қуритиш хирмони ҳосилни қабул қилишга шай.

Пахта териш машиналарини бир ярим сменада ишлатишга алоҳида эътибор берилмоқда. Ҳозир хўжаликда 42 механизатор бор. Мавжуд 27 та пахта териш машинаси тайёр. Пахта териш агрегатлари тўрт группада ишлайди. Ҳар бир группага 6—7 тадан пахта териш машинаси, 6—7 тадан трактор тележкаси, 1 механик биттадан шпинделни ювиб тозалайдиган агрегат бирктилди.

Пахта териш машиналари учун эҳтиёт қисмлари етишмаслиги ишимиздаги жиддий муаммодир. РАПО ва бошқа мутасадди ташкилотларнинг раҳбарлари бу муаммолар ечими билан жиддий шуғулланади, деб умид қиламиз. Биз шундагина ўз зиммамизга олган социалистик мажбуриятларимизни ошириб бажаришга эришамиз.

К. ҚАДРИМБЕТОВ,
Хўжайли районидаги «Ленин байроғи» колхозининг бош агрономи.

С. САҒИРБОЕВ,
колхоз бош инженери.

ОРОЛБЎЙИ МУАММОЛАРИ

Нукус шаҳрида партия ва ҳукуматнинг Оролбўйи юзасидан қабул қилган қарорида кўзда тутилган тадбирлар рўёбга чиқарилишини назорат этувчи депутатлар группасининг навбатдаги мажлиси бўлди. Мажлисни группа раҳбари, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. И. Иброҳимов олиб борди.

Мажлис бошланиши олдидан депутатлар группасининг аъзолари манфаатдор министрликлар ҳамда идоралар раҳбарлари билан бирга Мўйноқ районида, Тахиатош сув олиш иншоотида, Нукусдаги троллейбус депоси қурилишида, бошқа бир қанча объектларда бўлиб, ишларнинг аҳволи билан танишишди. Шунинг учун ҳам мажлисда аниқ-равшан, амалий суҳбат бўлди.

Туямўйин — Нукус магистрал сув қувурини тезроқ ишга тушириш ва аҳолини сифатли ичимлик сув билан таъминлаш кун тартибидаги асосий масала эди. Сув қувури қурилиши директори Э. У. Татибоевнинг хабар қилишича, сув олиш иншоотларидан Нукусгача бўлган бутун масофада қувурлар пайвандланган ва шу йил 15 ноябргача синаш учун сув юборишга ҳамма нарса тайёр бўлади.

Депутатлар группаси республика давлат таъминот комитетига, министрликлари ва идораларига, қурилиш ташкилотларига таъминот ва меҳнатни ташкил этиш масалаларини пухта текшириш, қурувчиларнинг узлуксиз ишлаши ҳамда объектларнинг ўз вақтида ишга туширилиши учун имкони бўлган барча ишларни қилишни топширди.

(ЎзТАГ).

«СОЮЗ-ТМ—8» ПАРВОЗДА

ТАСС ахбороти

Космик фазони тадқиқ этиш программасига мувофиқ 1989 йил 6 сентябрь куни Москва вақти билан соат 1 дан 38 минут ўтганда Совет Иттифоқида «Союз-ТМ—8» космик кемаси учирилди. Уни кема командири Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси полковник Александр Степанович Викторенко ва борт инженер Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси Александр Александрович Серебровдан иборат экипаж бошқармоқда.

Учиш программасида «Союз-ТМ—8» кемасининг «Мир» орбитал комплекси режалаштирилган тадқиқотлар ҳамда экспериментларнинг ўтказилиши назарда тутилган.

Телеметрик ахборот маълумотларига қараганда, кема ичидаги системалар нормал ишламоқда.

Космонавтлар Викторенко ва Серебров ўзларини яхши ҳис этишмоқда.

«Союз-ТМ—8» кемасини 8 сентябрь куни «Мир» комплекси билан туташтириш мўлжалланган.

Суратда: А. Викторенко билан А. Серебров Ю. А. Гагарин номидаги космонавтлар тайёрлаш марказида.

А. Пушкарев (ТАСС) сурати.

● *Бойқўнғирдан қўнғироқ*

ФАЗОГИРЛАР ТИНЧЛИК ХИЗМАТИДА

Космодром кундаликларидан

Кеча хабар қилганимиздек, «Союз-ТМ—8» космик кемаси фазога парвоз қилди. Ярим тунда — парвоздан уч соат олдин космодромга таклиф қилинган чет эллик ва Иттифоқимиз республикалари меҳмонлари, журналистлари монтаж-синов комплексига келишди. Самолётчилари билан шу ерда хайрлашилди. Давлат комиссияси раиси, комиссиянинг барча аъзолари, бош конструктор ва етакчи мутахассислар ҳам шу ерда. Учишга тайёр космонавтлар фазогирлик кийимида чиқиб келишди. Комиссия улардан рапорт қабул қилди. Шундан сўнг космонавтлар махсус автобусга ўтириб старт майдончасига йўл олдилар. Бу ер старт майдонидан унчалик узоқ эмас. Тўрт томонидан шода-шода прожекторлар парвозга шай кема бўй-бастини яққол ёритиб турибди. Ҳамроҳим, Чехословакиянинг «Руде право» газетаси мухбири Казда Луборнинг таъбири билан айтганда, у бамисли «бриллиант билан безатилган арча»га қиёс. Ҳаяжонли дамлар келмоқда...

Маҳаллий вақт билан 01 дан 10 минут ўтди. Кузатув пунктига ўрнатилган радио карнайлари орқали парвоз тайёргарлиги ҳақида кетма-кет ахборотлар берилмоқда.

Старт майдончасида барча тайёргарлик ишлари белгиланган график бўйича кетяпти: космонавтлар кемада ўз жойларини эгаллашди; хизмат ускуналари ажратиб олиняпти; авария қутқарув системаси ишга туширилди. Таянч қурилмалар горизонтал ҳолга келтирилди; парвозга 30 минут қолди...

Старт майдончаси билан кузатув пунктига тўғри уланган телевизор ва пункт пештоқида рангли электрон соат ишга тушди. Экранда космонавтлар ўз ўринларига қандай жойлашиб олганларию ва ўзларини қандай ҳис этаётганликлари, бошқарув марказида олиб борилаётган ишлар, айни пайтда орбитада учиб юрган «Мир» орбитал кемаси ҳозир жаҳоннинг қайси минтақаси устида парвоз қилаётгани — ҳаммаси кўриниб турибди. «Союз-ТМ—8» орбитага кўтарилгач, «Мир» комплекси билан қачон ва қайси нуқтада туташиши ҳам акс этмоқда...

Барчанинг нигоҳи мўъжизадек кўриниб турган бриллиант арчада. Парвозга 20 минут қолди. Ракетани орбитага олиб чиқувчи барча телеметрик системалар ҳаракатга келди. Комплекс техникавий ҳолати сўнгги текширувдан ўтяпти.

Парвозга 10 минут қолди. Старт олди тайёргарлик жараёнлари тугади. Экранда космонавтлар — Александр Серебров билан Александр Викторенко кўринди. Бошқарув маркази улардан сўради:

— Қандай жойлашиб олдингизлар?

— Яхши.

— Кайфиятингиз қалай?

— Аъло.

Парвоз калити «Старт» ҳолига келтирилди. Учишга 5 минут бор... 3 минут 2. 1... Космодром жим-жит.

— Диққат-диққат!

— Пуск!

Боягина чарақлаб турган юлдузли осмон ярқ этиб ловуллаб кетди-ю, еру-кўкни гумбурлаган овоз тутди. Овоз садоси тугаб улгурмай само тубига «отилган» «гулхан» аввал катта алангадек, кейин чироқдек, сўнгра лахча чўғдек ва ниҳоят йилтиллаган нур бўлиб нигоҳлардан олис-олислаб кетди...

Карнайдан овоз таралапти: 10 секунд... 40 секунд. 110... 220... 500.. 530 секунд...

Ракетани олиб чиқувчи қурилма ажралди. Орадан роппа-роса 9 минут ўтиб «Союз-ТМ—8» космик кемаси орбитада!

Атрофни шодон қийқириқлар, янгроқ қарсаклар, олқишлар тутиб кетди.

— Урра!

Парвоз муваффақиятли бошланди.

Меҳмонлар ва журналистлар Бойқўнғир космодроми музейида бўлишди. Улар музей меҳмонлари дафтарига ўз дастхатларини қолдирдилар. КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачевнинг «...Космос ғолибларига шон-шарафлар бўлсин!» (1987 йил 13 май) деган сўзлари билан очилувчи дафтарнинг навбатдаги саҳифаларидан бирига шундай сўзлар ҳам битилди.

«Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг байналмилал эл-элатлари истаги: фазо қаҳрамонлари доим соғ-омон бўлсин. Космос бутун Ер юзи аҳли тилаги — Тинчликка хизмат қилгай.

Номоз САЪДУЛЛАЕВ, «Совет Ўзбекистони» махсус мухбири, XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси делегати, 6 сентябрь 1989 йил».

ВИКТОРЕНКО АЛЕКСАНДР СТЕПАНОВИЧ

Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси Александр Степанович Викторенко 1947 йил 29 март куни Шимолий Қозоғистон областининг Сергеевка районидаги Ольгинка қишлоғида туғилди.

Оренбургдаги И. С. Полбин номли учувчилар олий ҳарбий авиация билим юртини 1969 йилда тугатганидан сўнг ҳарбий-ҳаво кучларида хизмат қилди. Учиш ишлари давомида самолётларнинг ўн хилини ўзлаштирди. «1 класс ҳарбий учувчи» ва «3 класс синовчи учувчи» малакасига эга.

А. С. Викторенко 1968 йилдан Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг аъзоси.

Александр Степанович 1978 йилда космонавтлар отрядига қабул қилинган. У 1987 йилнинг июль ойида «Мир» комплекси ичида тадқиқотлар ва экспериментлар ўтказган Совет—Сурия экипажининг командири сифатида космосга илк бор парвоз қилган эди. Унга «3 класс космонавти» деган малака берилган.

СЕРЕБРОВ АЛЕКСАНДР АЛЕКСАНДРОВИЧ

Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси Александр Александрович Серебров 1944 йил 15 февраль куни Москвада туғилди.

У 1967 йилда Москва физика-техника институтини тамомлади. Сўнг тўққиз йил давомида мазкур институт кафедраларидан бирида илмий фаолият билан шуғулланди.

1976 йилдан техника фанлари номзоди бўлган А. А. Серебров «Энергия» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида ишлайди. У ўзини мураккаб инженерлик ва илмий вазифаларни мустақил ҳал этишга лаёқатли, техникавий жиҳатдан саводли ва ташаббускор ходим сифатида кўрсатди. Космик аппаратлар яратишда, унинг синовларида ва шу аппаратларни учиришда қатнашди.

А. А. Серебров 1976 йилдан Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг аъзоси.

У космонавтлар отрядига 1978 йилда қабул қилинган.

Александр Александрович икки марта: илк бор 1982 йилнинг августида «Союз-Т—7» кемаси ҳамда «Салют—7» орбитал станциясида, иккинчи марта эса 1983 йил апрелида «Союз-Т—8» кемасида космосга парвоз қилган. Унга «3 класс космонавти» малакаси берилган.

А. А. Серебров «Союз» Бутуниттифоқ ёшлар аэрокосмик жамиятининг президентидир.

СОЦИАЛИСТИК ДЕМОКРАТИЯНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАНФААТЛАРИНИ КЎЗЛАБ

Матбуотда Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги ҳамда Ўзбекистон ССР Олий Совети ва маҳаллий Советлари депутатлари сайлови ҳақидаги қонунларнинг лойиҳалари эълон қилинди. Халқ муҳокамасига қўйилган бу лойиҳалар республика меҳнаткашларида катта қизиқиш уйғотмоқда. Матбуот саҳифаларида, радио ва телевидение орқали, меҳнат коллективларида ҳамда жамоат ташкилотларида қонун лойиҳалари тўғрисида бир ойдан кўпроқ вақт давомида манфаатдорлик билан сўз юритилади.

Ҳозир сиёсий системамизни ислоҳ қилиш кун тартибига қўйилмоқда. Бу ислоҳотнинг асосий ғоялари XIX Бутуниттифоқ партия конференциясида илгари сурилди. Мамлакат давлат ҳокимиятининг юқори бўғинида структуравий ва бошқа чуқур ўзгаришлар юз берди. СССР халқ депутатлари сайлови, халқ депутатларининг биринчи съезди бўлиб ўтди. Съезд СССР Олий Советини ва унинг палаталарининг раисларини сайлади. Олий Совет сессиясида мамлакат ҳукумати тузилди. Комитетлар ва доимий комиссиялар ташкил этилди, мамлакатимиз давлат ҳаётининг турли масалалари юзасидан қонунлар, бошқа ҳужжатлар қабул қилинди.

Амалдаги Ўзбекистон ССР Конституциясининг бир қанча қоидаларини ўзгартирмасдан, шунингдек Советларга сайлов соҳасида ҳозир амалда бўлган практикани қайтадан ташкил этмасдан туриб, республикамизда сиёсий системани қайта қуриш ишларини бошлаб бўлмайди.

Шу сабабли халқ муҳокамасига қўйилган қонун лойиҳалари амалдаги Конституциянинг ҳамма қоидаларини эмас, балки биринчи навбатда давлат ҳокимияти ва бошқарув органларини ташкил этиш ҳамда уларнинг фаолиятига таалуқли қоидаларинигина ўзгартиришга, шунингдек суд органларини ислоҳ қилишга қаратилгандир. Айни вақтда Конституциянинг иқтисодий системани, гражданларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари, бурчлари, миллатлараро муносабатлар ва бошқаларни тартибга соладиган бошқа қоидалари ўзгартирилмаётир. Бу масалаларни ҳал қилиш йўлларини қайта қуриш амалиётининг ўзи кўрсатиб беради. Маълумки, қайта қуриш узоқ давом этадиган жараёндир. Конституция ва унинг асосидаги қонунларни такомиллаштириш бир кунда қилинадиган иш эмас. Бу мураккаб, объектив жараён бўлиб, у пировардида республикамизда ва бутун мамлакатда вужудга келган ижтимоий муносабатларни акс эттирмоғи керак.

Ҳозир Ўзбекистон ССР Конституциясига киритиш мўлжалланаётган мутлақо янги қоидалар нималардан иборат? Сиёсий системани ислоҳ қилишнинг марказида халқ депутатлари Советларининг ишини қайта қуриш масаласи туради. Бунда гап Советларни тузиш ва улар фаолиятини ташкил этиш тартибини ўзгартириш ҳақида бормоқда.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг вазифалари янгича белгиланмоқда. У 500 депутатдан иборат бўлади. Ўзбекистон ССР Олий Совети давлат ҳокимиятининг қонун чиқарувчи, бошқарувчи ва назорат қилувчи органи бўлмоғи керак.

Олий Совет бизнинг вакиллик системамизда республика давлат ҳокимиятининг олий органидир. У Ўзбекистон ССР ихтиёрига бериб қўйилган ҳар қандай масалани қараб чиқиш учун қабул қилиш ва ҳал этиш ҳуқуқига эгадир. Энг муҳим конституцион масалаларни ҳал қилиш, давлат истиқбол планларини ҳамда республикани иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг энг муҳим программаларини тасдиқлашни ёлғиз Олий Советнинг ихтиёрига бериш кўзда тутилади. Ўзбекистон ССР Олий Совети Олий Совет Раисини ва Раиснинг биринчи ўринбосарини, Конституцион назорат комитетини сайлайди.

Халқ депутатлари статуси маълум мансаб мавқеи билан сиғишмаслиги тўғрисидаги янги қоида муҳимдир. Бунда гап Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, маҳаллий Советлар ижроия комитетлари составига кирадиган шахслар (бу органларнинг раисларидан ташқари), ижроия комитетлари идоралари, бўлимлари ва бошқармаларининг раҳбарлари, раҳбар ўринбосарлари, судьялар ва давлат арбитрлари айни бир вақтда ўзларини тайинлайдиган ёки сайлайдиган Советда депутат бўла олмасликлари ҳақида боради. Бундай принципни жорий этиш давлат органлари, ижроия ва суд маъмурлари ўртасида вазифаларни ҳамда масъулиятни қаттиқ ва изчил суратда тақсимлаш учун зарур шарт бўлиб, бу нарса социалистик ҳуқуқий давлатни қарор топтиришнинг тамал тошидир. Гражданнинг бир вақтнинг ўзида иккитадан ортиқ халқ депутатлари Советларига депутат бўла олмаслиги ҳақида кўзда тутилган қоида ҳам мутлақо муҳимдир.

Вакиллик органлари системасининг бирлигини яхшироқ таъминлаш мақсадида уларнинг ҳаммаси учун ваколат муддати бир хил, яъни беш йил қилиб белгиланади. Халқ депутатлари Советлари сайлайдиган ёки тайинлайдиган мансабдор шахсларнинг ўз лавозимларини эгаллаб туриш имкониятини кетма-кет икки муддатдан иборат қилиб чегаралаб қўйиш таклиф қилинганлиги ҳокимиятни суиистеъмол қилиш ва уни бир шахс қўлида ортиқча тўплашга имкон бермасликнинг ҳуқуқий гарантияларини белгилашга қаратилган муҳим шартдир.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг қонун чиқариш соҳасидаги ишини кучайтириш жуда муҳим янги қадам бўлди. Шу тариқа ижтимоий муносабатларни аксарият ҳолларда Олий Совет Президиумининг Фармонлари, ҳукумат қарорлари билан, идораларнинг инструкциялари билан тартибга солишга, ҳокимият олий вакиллик органининг ҳужжатлари бўлган қонунлар эса бутун қонун чиқариш фаолиятида жуда чекланган ўринни эгаллашига барҳам берилади.

Ҳуқуқий давлатни барпо этиш билан боғлиқ бўлган асосий вазифа — жамиятда демократия билан тартибни, гражданларнинг ҳуқуқлари билан бурчларини уйғун қўшишни таъминлайдиган қонунларнинг ҳукмронлигини қарор топтиришдан иборатдир. Бу эса бевосита республика қонунлари билан тартибга солинадиган ижтимоий муносабатлар доирасини кенгайтиришни тақозо этади. Кўпгина қонунлар тайёрланади, бунда қонунлар, демократик жамиятда талаб қилинганидек, турли концепцияларни, позицияларни ва фикрларни таққослаш йўли билан, ошкора, очиқчасига, кенг ва ҳар томонлама муҳокама қилгандан сўнг ишлаб чиқилади.

Ўзбекистон ССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги қонун лойиҳасида қонун чиқариш ишининг худди ана шундай принциплари тўғридан-тўғри гарантиялаб қўйилади. Унда республика Олий Советининг қонун чиқариш соҳасидаги кенг ваколатлари белгиланади, у Ўзбекистон ССРнинг бутун территориясида қонун чиқариш йўли билан тартибга солишнинг бирлигини таъминлаши, қонун чиқаришнинг негизларини белгилаши ёзиб қўйилади. Олий Совет мулкчилик муносабатларини, халқ хўжалигини ва социал-маданий қурилишни бошқаришни, бюджет-молия системасини, меҳнатга ҳақ тўлаш ва нарх белгилашни, солиқ солиш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан фойдаланишни ташкил этишни, гражданларнинг конституцион ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчларини амалга оширишни, Ўзбекистон ССР ихтиёрига бериб қўйилган бошқа муносабатларни қонун йўли билан тартибга солади.

Олий Совет фақат қонун чиқарувчи орган эмас, балки давлат ҳокимиятининг бошқарувчи ва назорат қилувчи органи ҳамдир. Олий Советнинг бошқариш соҳасидаги вазифалари, аввало унинг иқтисодий ва социал тараққиётини планлаштириш муаммолари юзасидан қарорлар қабул қилишида, ҳокимият ва бошқарув органлари фаолиятини йўлга солиб туришида, энг муҳим кадрлар масаласини ҳал этишда эса — Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раисини, Ўзбекистон ССРнинг Бош давлат арбитрини ва бир қатор бошқа мансабдор шахсларни тайинлашида намоён бўлади.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг назорат қилиш соҳасидаги ваколатлари ҳам аниқроқ белгиланади. Унга ўзи ташкил этадиган ёки сайлайдиган органларнинг, шунингдек ўзи тайинлайдиган мансабдор шахсларнинг ҳисоботларини мунтазам эшитиб бориш, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг қарор ва фармойишлари қонунга мос келмаган ҳолларда уларни бекор қилиш ҳуқуқи берилади

Ўзбекистон ССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги қонун лойиҳаси Ўзбекистон ССР Олий Советининг ишини ташкил этишда муҳим ўзгаришларни амалга оширишни мўлжаллайди. У бир йилда камида уч марта ўзининг навбатдаги сессияларига тўпланиши кўзда тутилмоқда. Олий Совет сессияси Олий Совет мажлисларидан, шунингдек улар ўртасидаги даврда ўтказиладиган Ўзбекистон ССР Олий Совети доимий ва бошқа комиссияларининг мажлисларидан иборат бўлади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети фаолиятининг бундай тартиби турган гапки, номигагина қўйилган мақсад эмас, балки объектив эҳтиёждир. Олий Советнинг янги статуси, унинг ваколатлари анча кенгайтирилиши, унда кундалик қонун чиқариш, бошқариш ва назорат қилиш ишининг қўшиб юборилиши — ана шуларнинг барчаси ўзгаришларни зарур қилиб қўяди. Шуни айтиш керакки, Олий Совет аслини олганда узлуксиз ишлайдиган органга айланади. Депутатлар муҳим давлат ишларини фақат Олий Советнинг ялпи мажлисларидагина эмас, балки доимий комиссияларида ҳам ўрганадилар ва муҳокама қиладилар.

Олий Советга ҳисоб берадиган, Олий Советнинг ҳам, унинг комиссияларининг ҳам самарали ишлашини таъминлаши керак бўлган Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми республика давлат ҳокимияти олий органининг уюштирувчи маркази бўлмоғи керак. Бу — ҳозир ишлаётган президиумга қараганда янги орган бўлиб, қонун чиқариш соҳасидаги барча вазифалар ҳамда кадрлар масаласини ҳал қилиш олдинги Президиумдан Олий Совет ихтиёрига ўтади. Янги Президиум Ўзбекистон ССР Олий Советининг сессияларини чақиради, мажлисларни тайёрлашни ташкил этади, доимий комиссиялар фаолиятини уйғунлаштиради, Олий Совет депутатларига ўз ваколатларини бажаришларида ёрдам беради, шунингдек баъзи бошқа масалаларни ҳал қилади. Чунончи, Олий Совет Президиуми ССР Иттифоқини ҳимоя қилиш ва унинг гражданлари хавфсизлиги манфаатларини ўйлаб, СССР Олий Совети Президиуми томонидан республика территориясида ҳарбий ёки фавқулодда ҳолат эълон қилиш масалаларининг қараб чиқилишида иштирок этади. Унга баъзи «президентлик» ваколатларини (гражданлик, мукофотлаш, авф этиш, дипломатия вакилларини тайинлаш, чақириб олиш ва ҳоказолар) бажариш ҳам юклатилади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми сайлаб қўйиладиган орган эмас, балки тузиладиган орган бўлиши назарда тутилмоқда. Унинг составига лавозими бўйича Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси, Раиснинг биринчи ўринбосари, Раис ўринбосари — Қорақалпоғистон АССР Олий Советининг Раиси, республика Халқ контроли комитетининг раиси, Ўзбекистон ССР Олий Совети доимий комиссияларининг раислари киради. Президиум Секретари лавозими назарда тутилмаётир.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумига Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси бошчилик қилади. У Олий Совет ва Олий Совет Президиумининг ишига умумий раҳбарлик қилади, Ўзбекистон ССР қонунларини ва бошқа ҳужжатларини имзолайди, бир қанча муҳим масалаларни ҳал этади. Раис Олий Советга республикадаги ишларнинг аҳволи тўғрисида ва бошқа муҳим масалалар ҳақида ахборот беради, тайинлаш ёки сайлаш учун Олий Советга номзодлар тақдим этади, музокаралар олиб боради ва Ўзбекистон ССРнинг халқаро шартномаларини имзолайди.

Халқ депутатлари маҳаллий Советларида ҳам президиумлар тузилади. Чунончи, халқ депутатлари область, район, шаҳар, шаҳардаги район Советларининг ишини Советларнинг раислари бошчилик қиладиган президиумлар, посёлка ва қишлоқ Советларида эса ана шу Советларнинг раислари ташкил этади. Маҳаллий Советларнинг президиумлари ва раислари Советлар, депутатлар ишини ташкил этиш билан шуғулланадилар, улар Советларнинг ижроия комитетлари ўрнини асло босмайдилар.

Доимий комиссияларнинг роли анча ошади, уларнинг ташкил этилишига ва фаолиятига кўпгина янгиликлар киритилмоқда. Қонун лойиҳалари тайёрлаш соҳасида ҳам, шунингдек халқ хўжалиги, миллатлараро, кадрлар ва бошқа вазифаларни ҳал этишда ҳам доимий комиссияларнинг ваколатларини кенгайтириш мўлжалланган. Масалан, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, республика Халқ контроли комитети, Олий суди составига мансабдор шахслар Ўзбекистон ССР Олий Советининг тегишли доимий комиссиялари хулоса берган тақдирдагина сайланади ва тайинланади.

Олий Совет томонидан ўн йил муддатга сайланадиган Конституцион назорат комитети республика олий ҳокимият органлари жумласига кирадиган мутлақо янги органдир. Унинг асосий вазифаси барча давлат органлари ва жамоат ташкилотлари фаолиятида Ўзбекистон ССР Конституцияси қоидаларининг изчиллик билан амалга оширилишини таъминлашдан иборат. Бу вазифа комитетнинг составини ҳам (унга сиёсат ва ҳуқуқ соҳасидаги мутахассислар киради), шунингдек унинг, масалан, СССР Конституцияси ва Ўзбекистон ССР Конституциясига ёки СССР ва республика қонунларига зид тарзда ҳуқуқий ҳужжат чиқарган органга ўз хулосаларини юбориш соҳасидаги ваколатларини белгилаб беради. Бундай хулоса юборилиши ҳужжатнинг ижросини тўхтатиб қўяди.

Баъзи ўзгаришлар Ўзбекистон ССРнинг олий ижроия ва бошқарув органи бўлган Ўзбекистон ССР Министрлар Советига ҳам тааллуқлидир. Лойиҳада Министрлар Совети Ўзбекистон ССР Олий Совети олдида жавоб беради ва унга ҳисоб беради, деб ёзиб қўйилган.

Республика ҳаётида қонуннинг ҳукмронлигини қарор топтириш одил судлов органларининг фаолиятини такомиллаштиришни зарур қилиб қўймоқда. Улар граждан ва жамиятнинг манфаатлари ишончли ҳимоя қилинишини таъминлашлари керак. Одил судлов катта демократик қудратга эга бўлиб, бу қудратни рўёбга чиқариш — суд ислоҳотининг вазифасидир. Муҳими, суднинг обрўсини ва мустақиллигини анча оширишдан, суд органларини ташкил этиш механизмини ўзгартиришдан, судьяларнинг мустақил ва даҳлсиз бўлиши кафолатларини кенгайтиришдан иборат. Судларнинг барча поғоналари ўн йил муддатга сайланади. Шу тариқа суд органларининг кўпроқ барқарор бўлиши таъминланади. Шубҳасиз, судларнинг обрўсини ошириш учун СССРда судьяларнинг мақоми тўғрисидаги қонун муҳим аҳамиятга эга бўлади. Ҳозир бу қонун лойиҳаси муҳокама қилинмоқда.

Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлари сайлови ва халқ депутатлари маҳаллий Советлари депутатлари сайлови ҳақидаги қонунларнинг лойиҳалари жамоатчиликда катта қизиқиш уйғотди. Бу қонун лойиҳаларида сайловни тайёрлаш ва ўтказишнинг демократик асосларини мустаҳкамлашга оид бир қанча янги қоидалар ёзиб қўйилган. Мўлжалланаётган чора-тадбирлар депутатликка номзодлар танлашда ўз умрини яшаб бўлган буйруқбозлик усулларини ўзгартиришга, сайловчиларга давлат ҳокимияти органларида ким ўзларининг вакиллари бўлишини онгли суратда ва масъулият билан аниқлаш имконини берадиган номзодлар беллашувини кучайтиришга қаратилган.

Сайловни ташкил этишнинг номзодлар кўрсатиш, уларни рўйхатга олиш, овоз беришни ўтказиш ва овоз бериш натижаларини аниқлаш билан боғлиқ бўлган барча ташкилий масалаларни ҳал қилишнинг очиқ-ойдин, ошкора тартибларини кўзда тутувчи усуллари ва механизмига ўтишнинг ҳуқуқий кафолотлари белгилаб қўйилади. Бу кафолотлар депутатнинг жамият манфаатларини, ўзини сайлаган одамларнинг манфаатларини ифода этиш қобилиятини кўпроқ даражада ҳисобга олишига, уларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари қаноатлантирилишига қатъият билан ҳаракат қилишига, депутатнинг давлатни бошқариш соҳасидаги вазифаларини юқори савияда бажаришига ёрдам беради.

Сайлов тўғрисидаги қонун лойиҳаларида 1989 йил баҳоридаги сайлов кампаниясининг тажрибаси ва сабоқлари ҳисобга олинган, сайлов системасини такомиллаштириш юзасидан СССР халқ депутатлари съездидаги нутқларда, шунингдек оммавий ахборот воситалари эълон қилган материалларда билдирилган таклифлар акс эттирилган. Маълумки, уларнинг кўпчилигида СССР Конституциясининг ва СССР халқ депутатлари сайлови тўғрисидаги қонуннинг айрим қоидалари асосли танқид қилинган эди. Ана шунга асосланиб, қонун лойиҳаларида иттифоқ қонунининг қоидалари сўзма-сўз такрорланмайди, балки ижодий қайта фикрлаш асосида таклиф қилинади, уларда сайлов жараёнини янада демократиялаш сари яна бир янги қадам қўйилади.

СССР қонунининг халқ депутатларининг учдан бир қисмини жамоат ташкилотларидан сайлаш тўғрисидаги қоидаси сайлов жараёнида ҳам, халқ депутатлари съездида ҳам каттагина мунозарага сабаб бўлганлигини ҳисобга олиб, Ўзбекистон ССР халқ депутатлари Советларининг ҳамма бўғинларига, шу жумладан республика давлат ҳокимиятининг олий органига ҳам сайловни фақат сайлов округлари бўйича ўтказиш таклиф қилинади.

Бундай қарорга келинишига сабаб шуки, у сайловнинг кўп поғонали бўлишидан, гражданларнинг айрим группалари овоз беришда қайта-қайта иштирок этиш имконига эга бўладиган тартибдан воз кечиш имконини беради. У совет сайлов системасининг бир киши бир овозга эга бўлишидан иборат асосий принципини қарор топтиришга ёрдам беради.

Сўнгра, сайловни сайлов округлари бўйича ўтказиш сайловолди курашида қатнашаётган барча номзодларга теппа-тенг шароитлар яратиб беради, сайлов демократияси нуқтаи назаридан йўл қўйиб бўлмайдиган вазиятларни, яъни баъзи ҳолларда депутат бўлиб сайланиш учун 10 минглаб овоз олиш, бошқа ҳолларда эса бир неча юз ва ҳатто бир неча ўн сайловчи овозини олиш кифоя қиладиган вазиятни истисно этиш имконини беради.

Давлат ҳокимияти олий органи депутатларини бевосита ижтимоий ташкилотлардан сайлашдан воз кечишни кўпгина ана шундай ташкилотларнинг ҳуқуқий мақоми ҳали белгиланмаганлиги, шу муносабат билан улар анча шартли суратда республика жамоат ташкилотлари жумласига киритилиши мумкинлиги тақозо этмоқда.

Ўзбекистон ССР Олий Советига сайлов тўғрисидаги қонун лойиҳасининг муҳим янгилиги шуки, унда республика Олий Совети депутатлари учун ёш цензи камида 21 йил қилиб белгиланган. Бу чора ёш авлод вакилларини давлат ишларидан бирон-бир йўл билан четлатишга қаратилган, деб ўйлаш хато бўлур эди. Бу заруратни олий органда жамоатчилик иши соҳасида маълум сабоқ олган, амалий тажриба тўплаган кишилар ишлаши керак, деган фикр келтириб чиқарди. Маҳаллий Советларга эса республиканинг 18 ёшга етган ҳар қандай граждани депутат қилиб сайланиши мумкин.

Депутатликка номзодларни кўрсатиш тартибини ҳам янгича ташкил этиш кўзда тутилмоқда. Камида 200 киши ишлайдиган ҳар бир меҳнат коллективи Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлигига, 100 нафардан камроқ одам ишлайдиган коллектив эса халқ депутатлари область ёки Тошкент шаҳар Советларига ўз номзодларини кўрсатиши мумкин. Бир округ территориясида жойлашган кам сонли меҳнат коллективлари қўшма йиғилишда (конференцияда) депутатликка номзодлар кўрсатиши мумкин. Таклиф қилинган янгича ёндашув меҳнат коллективларининг ва сайловчиларнинг йиғилишларини тенг шароитларга қўяди ва уларнинг манфаатларини камситмайди.

Лойиҳаларда биринчи марта ўлароқ корхоналар ва ташкилотларнинг филиалларига, бошқа бўлинмаларига, олий ва ўрта ўқув юртлари ўқитувчилари ва хизматчиларининг ўқувчилар, студентлар билан биргаликда ўтказиладиган йиғилишларига депутатликка номзодлар кўрсатиш ҳуқуқи берилади.

Республика лойиҳаларида аҳолининг истиқомат жойларидаги йиғилишларда ҳам депутатликка номзодлар кўрсатиш ҳуқуқи биринчи марта назарда тутилган. Бундай йиғилишларни халқ депутатлари Советлари ёки уларнинг президиумлари округ сайлов комиссияси билан биргаликда чақиради. Башарти Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлигига номзодлар кўрсатишга бағишланган йиғилишларда камида 300 сайловчи, маҳаллий Советларга номзод кўрсатишга бағишланган йиғилишларда эса тегишли халқ депутатлари Советлари ёки уларнинг президиумлари территориал сайлов комиссияси билан биргаликда белгилаган ва тегишли округ территориясида яшайдиган сайловчилар сонидан кам бўлмаган сайловчи қатнашса, бундай йиғилишлар тўла ҳуқуққа эга деб ҳисобланади.

Йиғилишларда ҳар қанча номзод кўрсатиш учун барча шароитлар яратилади. Бундан ташқари бир ўринга бир неча номзод кўрсатиш тартиби ҳамма жойда устунлик қилади. Йиғилишнинг ҳар бир иштирокчиси депутатликка номзодлар тўғрисида таклифлар киритиш, номзодларни муҳокама қилишда қатнашиш, таклиф қилинаётган номзодларни қўллаб-қувватлаш ёки уларни кўрсатмаслик ҳақида таклифлар киритиш ҳуқуқига эгадир. У депутатликка номзод сифатида муҳокама қилиш учун ўз номзодини ҳам кўрсатиши мумкин. Бу ҳам бизнинг сайлов тажрибамиздаги янгиликдир. Лойиҳаларда муҳокама қилинаётган номзодлар қанча бўлишидан қатъи назар, йиғилишда депутатликка фақат бир номзод кўрсатиши мумкинлиги назарда тутилади.

Сайлов кампаниясидан кўзда тутилган мақсад ҳокимият нолойиқ кишилар қўлига ўтиб қолиши имкониятини мумкин қадар камайтиришдан, агар иложи бўлса, бундай имкониятни йўққа чиқаришдан иборатдир. Албатта, бу ишни амалга ошириш осон бўлмайди, лекин уни бажариш керак. Бунинг кафолотларидан бири — кўплар орасидан энг яхши номзодни танлаб олиш мумкинлигидир. Бундай имконият қонунларнинг лойиҳаларида мавжуд. Энг муносиб номзодлар рўйхатга олинишини ва сайлов бюллетенларига киритилишини таъминлаш учун уларни сайлов округи вакилларининг конференцияларида олдиндан муҳокама қилиш мўлжалланмоқда. Округ бўйича кўрсатилган барча номзодларнинг конференцияда муҳокама қилиниши назарда тутилади. Конференция барча номзодларнинг сўзини тинглайди, уларни муҳокама қилади ва кимни рўйхатга олиш учун тақдим қилишни овоз бериш йўли билан ҳал этади. Лойиҳаларда гражданлар йиғилишларининг вакилларини ана шу конференцияларга делегат қилиб юборишнинг анча демократик тартиби кўзда тутилган.

Маҳаллий Советларга 1987 йил июнда ўтказилган охирги сайловда республиканинг ўн уч районида тажриба тариқасида депутатлар кўп мандатли округлар бўйича сайланган эди.

Кўп мандатли сайлов системаси олдига қўйилган асосий вазифалардан бири сайловда танлаб олиш имкониятини таъминлашдан иборат эди. Ҳозир эса, жамиятнинг сиёсий фаоллиги ўсган бир шароитда СССР халқ депутатлари сайлови тажрибасига асосланиб, кўп мандатли системани қўллашнинг маълум маънода аҳамияти қолмади. Шу сабабли лойиҳада маҳаллий Советларга сайловни фақат бир мандатли округлар бўйича ўтказиш назарда тутилади. Билимдонроқ ва ғайратлироқ депутатлар корпусини вужудга келтириш, халқ депутатлари обрўсини ошириш мақсадида республиканинг барча маҳаллий Советларига сайланадиган депутатлар сонини бирмунча камайтириш ҳам назарда тутилмоқда.

Сайлов натижаларини аниқлаш чоғида овозлар, илгари бўлганидек, округдаги рўйхатга киритилган сайловчиларнинг умумий сонига қараб эмас, балки овоз беришда қатнашганларнинг сони бўйича санаб чиқилиши принципиал аҳамиятга эга. Бутун дунёда шундай қилинади. Бундай тартиб, афсуски, эски сайлов системасида мавжуд бўлган хўжакўрсин ва расмиятчилик сингари иллатлардан ҳоли бўлишимизга имкон беради.

Бизнинг сайлов тўғрисидаги қонунларимизда биринчи марта ишончли вакиллар тартиби бўлиши назарда тутилмоқда. Олий Совет депутатлигига номзоднинг бештагача, маҳаллий Советлар халқ вакиллигига номзоднинг эса учтагача ишончли вакили бўлиши мумкин. Депутатликка номзод ишончли вакилларини ўзи белгилайди. Улар депутатликка номзодга сайлов кампаниясини ўтказишда ёрдам берадилар, уни ёқлаб ташвиқот олиб борадилар, давлат ва жамоат органлари, сайловчилар, комиссиялар билан ўзаро муносабатларда унинг манфаатларини ифода этадилар.

Олий ва маҳаллий Советларга депутатлар сайловини ўтказиш учун сайлов комиссиялари тузилади. Уларнинг ваколатлари кенгайтирилмоқда. Бу комиссиялар орасида Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлари сайловини ўтказувчи Марказий сайлов комиссияси етакчи ўринда туради. Марказий сайлов комиссияси республика Олий Совети томонидан тузилади. Комиссия составига вакилларни меҳнат коллективларининг йиғилишлари (конференциялари), жамоат ташкилотларининг республика, область, шаҳар ва район органлари, ўқитувчилар ва студентлар, ўқувчилар йиғилишлари, сайловчиларнинг истиқомат жойларидаги йиғилишлари ва ҳарбий хизматчиларнинг йиғилишлари кўрсатадилар. Бунда комиссиялар доимо ишлаши назарда тутилади — уларнинг ваколат муддати беш йил.

Депутатликка номзодлар фаолиятининг кафолати — қонун лойиҳаларида назарда тутилган муҳим масаладир. Хусусан, депутатликка номзодлар рўйхатга олинган вақтдан бошлаб улар сайловолди ва бошқа йиғилишларда, кенгашлар, мажлисларда, матбуотда, телевидение ва радио орқали чиқиш учун тенг ҳуқуқларга эга бўлиши назарда тутилмоқда. Депутатликка номзод ўз бўлажак фаолиятининг программаси билан чиқиши мумкин. Табиийки, депутатликка номзоднинг программаси СССР ва Ўзбекистон ССР Конституциясига, қонунларга асло зид бўлмаслиги керак. Совет давлатига қарши ёки, айтайлик, миллатчилик позицияларида туришга уринадиган номзодлар ҳам зарбага учраши табиийдир. Қонун лойиҳаларининг сайлов тўғрисидаги қонунларни бузганлик учун жавобгарлик ҳақидаги қоидага депутатликка номзодларнинг обрўси ва қадр-қимматини ерга урадиган ёлғон маълумотларни матбуотда эълон қилган ёки бошқача йўл билан тарқатган, сайлов комиссияларининг аъзоларига нисбатан ҳақоратли муносабатга йўл қўйган шахслар жавобгарликка тортилиши ҳақида муҳим қўшимча киритилган.

Агар халқ муҳокамасига қўйилган Ўзбекистон ССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги ҳамда сайлов тўғрисидаги қонунларнинг лойиҳалари биринчи навбатда сиёсий нуқтаи назардан баҳоланиши керак. Шу муносабат билан айтиш керакки, қонун лойиҳалари социалистик халқчиллик қоидаларини ўзлаштириш соҳасидаги анча мураккаб, қийин ишни тақозо этади. Бу иш номзодларнинг мусобақалашуви, сайловолди тарғиботини янгича ташкил этиш, сайловчиларнинг фаол иштирок этиши билан, давлат ҳокимияти олий ва маҳаллий органларини тузишнинг янги шакллари ҳамда улар фаолиятининг мазмуни билан боғлангандир.

Халқ муҳокамаси жараёнида тушадиган барча таклиф ва мулоҳазалар Ўзбекистон ССР Олий Советининг қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссияси томонидан қараб чиқилади. Комиссия тегишли хулосаларни тайёрлайди. Муҳокама материаллари, қонун лойиҳалари юзасидан таклиф ва мулоҳазалар Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумига 1989 йил 10 октябрига қадар тақдим этилиши мумкин.

Шундан сўнг Ўзбекистон ССР Олий Советининг ўн биринчи сессияси доимий комиссиянинг, депутатларнинг хулосаларини ҳар томонлама қараб чиқади ҳамда киритилган тузатишларни ҳисобга олиб, овоз бериш йўли билан тегишли қонунларни қабул қилади.

Шу тариқа Ўзбекистон меҳнаткашлари республиканинг ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги яна бир муҳим воқеани нишонлайдилар — халқ депутатлари Советларига сайлов ўтказадилар. Сайловни келгуси йилнинг февраль ойида барча Советларга — Олий Советдан тортиб қишлоқ ва посёлка Советларигача бир пайтда ўтказиш назарда тутилмоқда. Советларнинг фаоллиги изчиллик билан ошиб боради. Меҳнаткашларнинг демократик фаоллик шакллари кўпаяди. Янги тажриба, давлат қурилишидаги янги жиҳатлар, табиийки, Конституцияни, республиканинг бошқа қонунларини такомиллаштириш билан боғлиқ бўлган янги муаммоларни ҳам ўртага қўяди. Республика Конституцияси ва бошқа қонунлари қайта қуришга, жамиятимизни янгилаш жараёнларига хизмат қилади.

О. Ҳ. ОЛИМЖОНОВ,
Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми секретариатининг бошлиғи, ҳуқуқшунослик фанлари номзоди.

МУКОФОТЛАР ТОПШИРИЛДИ

Республика Олий Совети Президиумида СССР Олий Совети Президиуми номидан топширилган «Ёнғинда жасорат кўрсатганлиги учун» медалини қабул қилиб олган Евгений Ким, Эркибой Манабоев, Эркабой Тоипов, Алишер Тиллахўжаев, Раҳмонберди Хонтоев бундан буён ҳам ўз бурчларини намунали бажаришга тайёрликларини айтдилар:

— Совет Иттифоқига хизмат қиламан!

«Узстальконструкция» трести кран машинистлари Арманистондаги зилзила оқибатларини бартараф этишда мардлик ва фидокорлик кўрсатдилар: Владимир Горбуновга Халқлар дўстлиги ордени, Александр Гридневга Ҳурмат ордени топширилди.

Абдулла Ориповга «Ўзбекистон халқ шоири», Темур Пўлатовга «Ўзбекистон халқ ёзувчиси» унвонлари берилди.

«Зарафшон» фольклор ансамблининг балетмейстери Виктория Оқилова, «Ўзбекфильм» актёри Жавлон Ҳамроев «Ўзбекистон ССР халқ артисти» унвонига мушарраф бўлдилар. Тошкентдаги театр-рассомлик институти кафедрасининг мудири Абдумўмин Бойматов «Ўзбекистон ССР халқ рассоми» унвонига сазовор бўлди.

Тарих институтининг бўлим мудири Комил Оқилов, Шарқшунослик институтининг етакчи илмий ходими Борий Аҳмедов тарих фанини ривожлантириш ва шарқшунослар ўзбек илмий мактабини яратишга, илмий кадрлар тайёрлашга ҳисса қўшганликлари учун «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби» унвонига мушарраф бўлдилар. Ўзбекистон давлат физкультура институти кафедрасининг мудири Озод Рихсиева, ўсимликлар экспериментал биологияси институтининг лаборатория мудири Аҳмад Иброҳимов, Тошкент автомобиль транспорти ва йўллар институти кафедраси мудири Сарвар Қодиров ҳам ана шу унвонга муносиб кўрилди. Рассомлардан Арнольд Ган ва Георгий Чиганов, ҳайкалтарош Илҳом Жабборов, ёзувчи-драматург Арон Шаламаев хизмат кўрсатган санъат арбоби бўлдилар.

Ўрта Осиё темир йўли касбга йўналтириш ва ишлаб чиқаришга мослаштириш кабинети ишлаб чиқариш таълими мастери Анатолий Давидовга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси», Тошкент қишлоқ хўжалик институти чет эллик ўқувчилар билан ишлаш декани Раиса Зверевага эса «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган халқ маорифи ходими» Фахрий унвонлари берилди.

Саноат, қурилиш, хизмат кўрсатиш соҳаси, граждан авиацияси, жамоатчилик ташкилотлари, оммавий ахборот воситалари ходимларининг катта группасига Фахрий унвонлар берилгани ҳақида гувоҳнома, тегишли нишонлар, республика Олий Совети Президиумининг фахрий ёрлиқлари топширилди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. И. Иброҳимов мукофотланганларни самимий қутлади, уларга Ватанимиз бахт-саодати йўлидаги меҳнатлари ва ижодларида янги муваффақиятлар тилади.

(ЎзТАГ).

ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

Шу ойда М. С. Горбачев билан М. Тэтчер ўртасида ўтказиладиган амалий учрашув 5 сентябрь куни халқаро сиёсатнинг кундалик масалаларига бағишланиб, СССР Ташқи ишлар министрлигининг матбуот марказида бўлган брифингга келган журналистларни жуда қизиқтирди. Олий даражада бўладиган мулоқотнинг аҳамияти, деди СССР Ташқи ишлар министрлиги ахборот бошқармаси бошлиғининг биринчи ўринбосари В. П. Перфильев, дунёда кучайиб бораётган жуда мураккаб жараёнлар билан белгиланади. Гарчи Совет раҳбарининг Лондонга қилган расмий ташрифидан буён орадан беш ойдан сал кўпроқ вақт ўтган бўлсада, шу давр ичида ҳам Европа, ҳам жаҳон миқёсида йирик воқеалар кўп бўлди.

Совет — Британия алоқаларининг ривожланиши, икала мамлакат ўртасидаги алоқаларнинг хилма-хиллиги бу соҳада рўй бераётган жараёнларни чуқур таҳлил этишни, зарур тузатишлар киритишни, пайдо бўлаётган муаммоларни бартараф этишни тақозо этади.

Журналистларга СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзенинг АҚШ давлат секретари Ж. Бейкер билан бўладиган учрашуви ҳақида ахборот берилди, шу учрашув вақтида Совет — Америка муносабатларининг кун тартибида турган масалаларнинг бутун мажмуи кўриб чиқилади.

СССР Ташқи ишлар министрлигининг вакили дунёдаги сиёсий воқеаларни шарҳлаб, кейинги вақтларда Кипр муаммосини ҳал этиш йўлларини излаш ишида вужудга келган чигалликлар Совет Иттифоқини ташвишлантираётганини қайд этди. Биз жамоалараро мулоқотни чигаллаштирадиган ҳар қандай хатти-ҳаракатларга салбий назар билан қараймиз ва БМТнинг кўмаги билан манфаатдор томонлар вужудга келган аҳволдан қутулиш иложини топишга масъулият руҳида ҳаракат қиладилар ва жамоалараро музокаралар қайтадан бошланади, деб умид қиламиз деди В. П. Перфильев. У БМТ Бош секретарининг Кипр масаласи соҳасида Хавфсизлик Кенгаши унга топширган «холис хизмат» миссияси доирасида амалга оширилаётган куч-ғайратлари изчиллик билан қўллаб-қувватланаётганини таъкидлади.

СССР Ташқи ишлар министрлигининг вакили Афғонистон муаммоси ҳақида гапириб, Афғонистоннинг «ўтиш даври ҳукумати» деб аталган ҳукумат мамлакат территориясида ҳарбий йўл билан яна бир бор қандайдир даражада қарор топишга уриниб кўрганини айтди.

СССР Ташқи ишлар министрлиги халқаро инсоний ҳамкорлик ва инсон ҳуқуқлари бошқармасининг бошлиғи Ю. А. Решетов журналистлар ҳузурида сўзга чиқиб, БМТ органлари — ирқий камситишни тугатиш комитети ҳамда инсон ҳуқуқлари комиссияси майда миллатлар камситилишининг олдини олиш ва уларни ҳимоя қилиш кичик комиссиясининг куни кеча Женевада тугаган йиллик сессиялари якунлари ҳақида гапириб берди.

(ТАСС).

МАҲСУЛДОРЛИК ОШМОҚДА

Киров районидаги Октябрь 40 йиллиги номли совхоз чорвадорлари хўжалик билан ижара шартномаси тузиб ишламоқдалар. Ижарачилар 600 бош наслдор бузоқларини парваришлаётирлар. Уларга 200 гектар озуқа майдони ва техника ажратиб берилди. Шартномага кўра ижарачилар бир йил мобайнида молларни 72 тоннага семиртиришлари керак.

Жарқўрғон районидаги Норали Боймуродов номли совхоз чорвадорлари ҳам кейинги пайтларда муайян ютуқларга эришмоқдалар. 392 сигир меҳр билан парвариш қилиниб, мўл, сифатли маҳсулот олинаётир. Фермада социалистик мусобақа яхши йўлга қўйилган.

Суратларда: Октябрь 40 йиллиги номли совхоз ижарачилари (чапда). Ўнгда эса илғор сут соғувчилар Руқия Алламуродова билан Саломат Давлатова.

Ш. Алимов (ЎзТАГ) ва Ё. Хўжамбердиев суратлари.

• *Хўжаликни янгича юритиш сабоқлари*

МЕҲНАТГА ЯРАША РАҒБАТ

Наманган автомобиль йўллари бирлашмаси коллективи икки йилдирки, хўжалик юритишнинг янги усулида меҳнат қилмоқда. Жамоатчи мухбиримиз А. Гончаров бирлашма бошлиғи И. Каримов билан учрашиб, ундан коллектив аъзоларининг хўжалик механизмини такомиллаштириш борасида олиб борилаётган ишлар ҳақида сўзлаб беришни илтимос қилди.

— Янги усулда ишлашга ўтишдан олдин бошқарув аппарати структурасини қайта кўриб чиқдик. Йўллар ҳолати ва ремонти, ишлаб чиқаришни инженерлик жиҳатидан тайёрлаш бўлимлари тузилди. Моддий-техника таъминоти, бухгалтерия ҳисоби, иқтисодий ва кадрлар хизмати марказлаштирилди. Ишловчилар сони 164 нафар, жумладан бошқарув ходимлари 102 нафарга қисқарди. Иш ҳақи фондидан тежалган маблағ ҳисобига ишловчиларнинг маошлари оширилди.

Йўл қуриш участкалари коллектив пудратга ўтишди. Тузилган шартномаларда мажбуриятлар билан бирга, бирлашма маъмурияти ва меҳнат коллективи ўртасидаги алоқалар масъулияти ҳам келишиб олинди. Йўлсозларни белгиланган миқдорда материаллар, техника воситалари ҳамда механизмлар билан таъминлашга ҳаракат қиляпмиз. Бунда барча ички имкониятлардан фойдаланяпмиз. Рашид Ҳамидов раҳбарлигида «Йўлсоз» таъминот кооперативи ташкил этилди. У камёб материаллар билан таъминлашда катта хизмат қиляпти. Бироқ кооперативчилар қурилиш таннархини сал қимматлаштиряпти.

Энг муҳими, хўжалик юритишнинг янги механизми ишчилар, инженер-техник ходимларнинг меҳнат ғайрати, шижоатини ошириб юборди. Бригада, участкалар йириклаштирилди. Меҳнат коллективларининг йиғилишларида прораб ва мастерлар йириклашган бригадаларга етакчи этиб тайинланди. Прораб Турсунбой Одамшоев, Юнус Юсупов ва Ориф Қориев ҳозир бригадаларни ҳам бошқаришяпти. Ҳар бир бригаданинг пировард иш натижаси фойдаланишга топширилган объект билан белгиланади. Демак, иш сифатли бажарилса, йўл яхши созланса, ишчилар ва бригадир-прорабларнинг ҳам моддий манфаатдорлиги шунга яраша ортади. Ишчилар ҳам инженер-техник ходимлар каби планда белгиланган иш ҳажмларининг ўсишидан, материаллар ва техника ресурслари тежабтергаб фойдаланилишидан рағбатлана бошладилар.

Хўжалик ҳисоби нима берди? План ва топшириқларни ошириб бажарганлигимиз учун ишлаб топилган даромаднинг 44 фоизи ёки 577 минг сўми ўз ихтиёримизда қолди. Аввалги йилларда жамғарилган даромадни ҳам қўшсак, қарийб 1 миллион сўм маблағимиз бор. Унинг 313 минг сўмига машиналар, механизмлар ва жиҳозлар сотиб олдик. 100 минг сўмга шериклик билан қурилаётган уйдан шаҳар Совети орқали 6 та квартира олдик. Якка тартибда уй-жой қурилиши учун ер майдони ўзлаштириш ишида ҳам қатнашяпмиз. Яъни бир қатор ишчиларимиз яқин вақт ичида ҳовли-жойга эга бўладилар.

Кўриниб турибдики, хўжалик ҳисоби усулида иш юритилиши туфайли топшириқларни ҳам ошириб бажаряпмиз, коллектив аъзоларининг турмуш ва меҳнат шароитларини ҳам яхшилаш имконига эга бўляпмиз.

• *Луқма*

ЕТТИ МУАЛЛИМГА БИР БЎР

Сурхон воҳаси меҳнаткашларининг 314 минг нафар фарзанди мактабларга борди. Уларнинг ёзги таътилдан кейин кайфиятлари аъло эди. Лекин биринчи қўнғироқ янграб, дарслар бошланганда севимли муаллимлари қўлидаги бўр «Бугун 1 сентябрь — Билимлар куни!» сўзларини ёзишга ҳам етмаганда ҳафсалалари пир бўлди.

Мактабларда янги ўқув йили бошланишига ўн кун қолганда область халқ таълими бошқармаси телефонлари тўхтовсиз жиринглаб турди. РайОНО мудирлари, мактаб директорлари, оддий ўқитувчиларнинг илтимоси битта эди: «Бўр топиб беринглар». Юқоридан бериладиган жавоб ҳам бир хил эди: «Ҳозирча йўқ, келса зудлик билан етказамиз».

— Нега бўр деган матоҳ шу қадар танқис бўлиб қолди, — деб сўрадик область халқ таълими бошқармаси бошлиғи Э. Уроқовдан.

— Бу йил биз, — деди у, — 6 миллион 100 минг дона бўр олишимиз керак эди. Аммо мана дарслар бошланган кунга қадар ҳам ҳатто бирон дона бўр олганимизча йўқ. Айтмаган жойимиз, учрашмаган одамимиз, кирмаган эшигимиз қолмади. Республика мактаблари учун икки вагон бўр келаётган эмиш. Бироқ у қаердан келяпти, қачон келади, бу номаълум. Энди борини баҳам кўришади. 6—7 муаллим бир бўрни бўлашиб ишлатишади. Бошқа иложимиз йўқ.

— Фақат мактабларда эмас, — деди Ангор педагогика билим юрти директори Г. Аҳмедов. — Бизда ҳам аҳвол яхши эмас. Биз уч йилдан буён бўр олганимиз йўқ. Баъзан оҳакни қотириб қўлбола бўр тайёрлашга ҳам тўғри келяпти. Билим юртида эса 500 нафардан ортиқ студент бор. 18 та группага, ҳеч бўлмаса числони ва дарс темасини доскага ёзиб қўйиш учун бўр керакми?

Керак, албатта. Хўп, институт, ўрта махсус ўқув юртидаги студентларга, ҳатто юқори синф ўқувчиларига ҳам дарс мавзусини оғзаки айтиб қўя қолиш мумкиндир. Аммо бу йил биринчи марта мактабга борган 39 минг ўқувчига: «Болалар, бугун биз сизлар билан Алифбенинг биринчи ҳарфи «а»ни ўрганамиз», дейиш билан иш битармикин? Бундай ҳолда мактаб ислоҳоти талаблари қаерда қолади? Ўқитувчи меҳнати-чи? Ўқитиш сифати-чи?

Бу йил область мактаблари фақатгина бўрга танқислик сезиб турганлари йўқ. Ҳозирги пайтда районларда 70 та мактаб қулаш ҳолатида турибди. 155 синф хонасига пол ётқизилмаган. Шипти қопланмаган синфлар ҳам истаганча топилади. Бу қусурларни тугатиш учун 1500 куб метр ёғоч материаллари керак. Аммо область мактаблари министрлик ҳисобидан атиги 91 кубметр материал олди. Булардан ташқари Тошкентдан жўнатилган цемент, бўёқ, фанер эҳтиёжнинг ярмини ҳам қопламайди. Бу йил 13700 жуфт болалар костюм-шими, 9 миллион дона дафтар, 17 мингта портфель, 75 мингта галстук, 7 минг қути пластилин эҳтиёждагидан кам олинди. Ҳозирга қадар ҳам бир қисм ўқув дарсликлари областга етиб келганича йўқ.

— Мен, — дейди Э. Уроқов. — Бу ҳақда министрлик коллегия мажлисида ҳам айтдим. Бир неча марта телефон қилдим. Ваъда беришяпти. Бироқ натижаси кўринмаяпти.

Ўзбекистон ССР Халқ таълими министрлигидаги мутасадди ўртоқларга шундай савол билан мурожаат қилмоқчимиз: Сурхон воҳасидаги муаллимлар 1 сентябрни-ку бир бўрни еттига бўлиб ўтказишибди. Аммо ўқув йилининг бундан кейинги кунлари нима бўлади? Дарслар бўрсиз ўтилаверадими? Ўқувчилар китобсиз, формасиз ва галстуксиз мактабга қатнайверадиларми?

Н. ҲАЙИТҚУЛОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ИШЧИЛАР ФАОЛЛИГИ

Файласуф олимларимиздан бири ризқу рўзимиз бўлган ноннинг ҳар ушоғини олтинга тенглаштириб таърифлаган эди. Дарҳақиқат ғалла етиштиришга озмунча меҳнат сарфланмайди. Лекин бу ҳали ҳаммаси эмас. Ғаллани тозалаб, тегирмонларда тортиб, унга айлантириш ҳам мураккаб жараён. Олайлик, макарон ёки вермишель уни бевосита нон учун хамир қориладиган ундан фарқ қилади.

Қува дон маҳсулотлари комбинати коллективи шундай нозик ва муҳим жараённи муваффақият билан бажариб келмоқда. Йил бошида янгича шароитда ишлашга ўтган бу меҳнат коллективи халқимизга сифатли маҳсулот етказиб бериш, меҳнат унумдорлигини ошириш, таннархни арзонлаштириш йўлида ғайрат билан ишлаб, тармоқ корхоналарининг Бутуниттифоқ ва республика мусобақасида ғолиблар қаторида бормоқда.

— Бу муваффақиятлар, — дейди комбинат директори, СССР халқ депутати Раҳматилло Аҳмедов, — тегирмонлар, сменалар ва хизмат кўрсатиш бўғинларида аниқ иш маромини таъминлаётганимиз туфайли қўлга киритилмоқда. Инсон омилига эътибор кучайди. Турмуш ташвишларидан бир мунча халос қилинган меҳнатчи бутун диққатини ишга бахшида этмоқда. Маҳсулот тайёрлашда бевосита қатнашаётган ишчиларга янги сут пишириб берилмоқда. Юкчилар учун иссиқ парҳез таомлар тайёрланади. Гўшт ва сут корхонанинг ёрдамчи хўжалигида етиштирилмоқда.

Ёрдамчи хўжаликда ҳозир 110 бош қорамол, жумладан 16 та соғин сигир, 160 бош қўй боқилмоқда. Магазин ишлаб турибди. Дам олиш ва ювиниш хоналари ишчилар хизматида.

Бундай ғамхўрлик ишчилар фаоллигини оширмоқда. Тегирмончилар йилнинг биринчи ярмида пландан ташқари 1 миллион 385 минг сўмлик маҳсулот реализация қилдилар. Ишлаб чиқариш жараёнини такомиллаштириш эвазига 1248 тонна хом ашё, 78 минг киловатт-соат электр энергия тежалди. Маҳсулот таннархи 78,5 минг сўм арзонлашди. Рационализаторлик таклифларидан 3 тасини жорий этишдан 36 минг сўмлик иқтисодий самара олинди.

Маҳсулот таннархи янада арзонлашиши, соф фойда эса кўпайиши мумкин. Бизга маълум қилишларича, комбинат тегирмонларига доннинг асосий қисми олис республикалар ва мамлакатлар, ҳатто океан ортидан ташиб келтирилмоқда. Республикамиз жамоатчилиги ғаллачилик учун ажратилаётган майдонлар кескин кенгайтириб борилишини талаб қилаётгани бежиз эмас.

Шунга эришилса, аҳолининг дон ва чорвачилик маҳсулотларига бўлган эҳтиёжи тўлароқ қондирилган, дон маҳсулотлари корхоналарининг рентабеллиги янада ўсган бўлур эди. Зеро, партия ва ҳукуматимиз ҳар бир регион ўз озиқ-овқат муаммосини ўзи ҳал қилиши зарурлигини таъкидламоқда.

А. АБДУБАННОПОВ,
Фарғона области.

• *ДЕМОКРАТИЯ САБОҚЛАРИ*

Уч-тўрт ой ичида воқеалар оқими шунчалик тез кечдики, тафсилотларининг маъносига биров тушуниб, биров тушунмай қолди. Навоий райони Самарқанд области тасарруфида эди. Яқинда у Бухоро областига ўтказилди. Буларни ўқувчига тушунарли бўлиши учун келтиряпмиз. Хуллас, қаламга олмоқчи бўлган кечинмаларимиз шу воқеаларга бевосита дахлдор...

ТАЗЙИҚ

1989 йилнинг 3 февралида Навоий автовокзали тарихида янги саҳифа очилди. Ўзбекистон ССР Автомобиль транспорти ва йўл хўжалиги министрлигининг корхона раҳбарларини сайлаш бўйича тавсияномаси ва шу муносабат билан «Сампасстранс» бирлашмаси чиқарган буйруққа биноан бу ерда автовокзал раҳбари сайлови ўтказилди. Сайлов материаллари бенуқсон бўлиши учун конкурс комиссияси анча ишлади. Зарур тадбирлар кўрилди. Сайлов олдидан барча ҳужжатлар область автобирлашмаси, ҳатто тармоқ министрлиги мутахассислари томонидан батафсил кўриб чиқилди ва... «оқ фотиҳа» берилди.

Ҳаммаси таомилдагидек эди. Аммо машмаша сайловдан сўнг, иккинчи кундан бошланди. Ҳамма ҳайрон. Область автотрести раҳбарлари, район партия комитети вакиллари қатнашган, розиризолик билан ўтган бу тадбирда нима хатолик ўтди? Бировнинг қадр-қимматига тегадиган гап бўлмагандику?

Сайловдан эмас, унинг натижаларидан ҳафа бўлганлар бор экан. Балки, бир автовокзалга 5 нафар раҳбар сайланганида ҳеч ким хафа бўлмасмиди? Афсуски, бунинг иложи йўқ. Кўрсатилган 5 номзоднинг иккитаси — Н. Шамсиев ва Э. Шокиров энг кўп овоз олди ва иккинчи тур сайлов бюллетенларига киритилди. Ҳатто автовокзалнинг собиқ бошлиғи С. Шомуродов ҳам бу турга киришга етарли овоз тўплай олмади.

Кейинги беллашувда эса Э. Шокиров «четга чиқди». Ошкоралик, демократия тантана қилди — узоқ йиллар автокорхона ва автотрестда ишлаб келган Н. Шамсиев кўпчилик овоз билан янги лавозимга сайланди. Янги раҳбарни ҳамма табриклади, жумладан Э. Шокиров ҳам унинг қўлини қаттиқ қисиб, муваффақият тилади.

Шамсиев номзоди учун кўтарилган ва уни самимий қутлаган ана шу қўллар эртаси куни сайлов нотўғри ўтганлиги, янги раҳбар бу лавозимга нолойиқ эканлиги, олдинги бошлиқнинг уддабуронлиги, уни қайтадан сайлаш лозимлиги ҳақида кўпдан-кўп нусхада район партия комитети, район ижроия комитети, область автотрести, тармоқ министрлиги адресларига узундан-узоқ шикоят ёздилар.

Шикоят қандай пайдо бўлди?

— Автовокзал кассири **К. ҲАЙДАРОВА:** умумий мажлисдан кейин Шокиров ҳар бир ишчи ходимни хонасига чақириб, кимга овоз бердинг, деб қистовга олди. Ҳамма унинг олдига икки-уч мартадан кириб чиқди. Ҳадемай Бухоро областига ўтамиз, кейин ҳолларинг нима бўлади, деб пўписа қила бошлади. Меҳнат коллективи кенгаши раиси Р. Ҳакимова коллективни жипслаштириш ўрнига ҳаммани бир-бирига тескари қилиб қўйди.

— Автовокзал ишчиси **Г. ҚИЛИЧЕВА:** дадам вафот этганлиги туфайли 3 февралдаги йиғилишда қатнаша олмадим. Сайловдан кейин Шокиров бир келиб кетинг, деб қўнғироқ қилди. Келдим. У кимга овоз берасиз деди. Кўпчилик кимни деса ўшанга овоз беришлигимни айтдим. У кўпчилик Шомуродовни ёқлаб чиқди, деб алдаб, қанақадир қоғозга қўл қўйдирди.

— Автовокзал касаба союз комитетининг раиси **Л. ВЕЛИЕВА:** — шикоят хатини уйимга олиб боришди. Ҳамма қўл қўйди, сен ҳам имзо чек дейишди. Қўл қўйдим.

Бундай тушунтириш хатларини, юзма-юз суҳбатдаги шу мазмундаги фикрларни истаганча келтириш мумкин. Яққол кўриниб турибдики, юқори ташкилотларга тушаётган арзномалар коллектив шикоят эмас, балки коллектив номидан иш кўраётган уч-тўрт кишининг «ижоди». Йўқса. Э. Шокиров нима учун С. Шомуродовни қайта сайлаш учун елиб югурмоқда? Нега у раҳбарликка ўз номзодини қўйди?

15 февралда автовокзал меҳнат коллективи кенгашининг мажлиси чақирилди. Унда область марказига юборилган шикоят хати натижалари муҳокама этилди. Кенгаш раиси Р. Ҳакимова Самарқандга бориб келганлиги, бирлашма совети автовокзалнинг янги бошлиғини тасдиқлаш масаласини ижобий ҳал этганлиги тўғрисида ахборот берди. С. Шомуродов эса ўтказилган сайловга нисбатан коллективнинг «фикрини билиш» мақсадида умумий йиғилиш чақириш кераклиги ҳақида мулоҳаза юритди.

Эртасига яна навбатдаги йиғилиш бўлиб, унда С. Шомуродовни ўз ўрнида қолдириш, илгариги сайлов қарорини бекор этиш ҳақида қарор қабул қилинди. Мазкур қарорни тасдиқлашни «Сампасстранс» бирлашмасидан сўрашди. Ваҳолонки, бирлашма бошлиғи Ҳ. Шарипов мазкур йиғилишда бор эди. У сайлов ҳужжатлари билан танишгач, сайловнинг тўғри ўтганлиги ҳақида тушунтиришга ҳаракат қилди-ю, аммо бир қатор кишилар ҳатто тушунишни ҳам исташмади. Кейинчалик дастлабки сайловнинг тўғри ўтганлиги, уни бекор қилиш учун асос йўқлиги ҳақида автотрестдан расмий хат келди ва барча дарду ҳасратларга якун ясалгандек бўлди. Аммо... район партия комитети яна томошабин бўлиб қолаверди.

— Сайловдан бир ҳафта ўтгач, район партия комитетининг биринчи секретари М. Холиқов мени ҳузурига чақиртирди, — дейди янги бошлиқ. — Хурсанд бўлиб боргандим. Жуда нохуш қабул қилди. Менинг бу ерга қандай аралашиб қолганлигимни, кимнинг тавсияси билан келганлигимни суриштирди. Ўзларида яхши кадрлар кўплигига шаъма қилди. Область автотрести бошлиғини чақирасан, сен билан ўшанинг олдида гаплашаман деди. Жудаям хафа бўлдим. Бир томонда бу ёзишмалар, иккинчи ёқда раҳбарларнинг совуқ муносабати. Ишни ташлаб ҳам кетмоқчи бўлдим. Бироқ коллективдан уялдим. Ахир, улар сенга ишонч билдириб турса-ю...

Дарҳақиқат, текшир-текширлар кейин бошланди. Район халқ контроли, район БХССи, прокуратура, СЭС, ёнғиндан муҳофаза қилиш жамияти район бўлими ва ҳоказо ва ҳоказо. Икки ой мобайнида ўнлаб жойдан вакил келди. Автостанция ғалвирдан ўтказилди. Коллективнинг кўпчилик аъзоси комиссиялар учун қайта-қайта тушунтириш хати ёзишига тўғри келди. Аммо бу текширишларнинг адоғи кўринадиган эмас. Энди юқоридаги шикоятларни Бухоро областидан келган комиссиялар текширишмоқда. Коллектив эса савол-сўроқлардан жуда зада бўлган. Самарқанд область «Ленинский путь» газетаси бу ердаги ҳақиқий аҳволни очиб ташлаган эди. Бироқ ҳеч қандай акс-садо бўлмади.

— Автовокзалда аҳвол бунчалик кескинлашиб кетмасидан уни нормаллаштириш мумкин эмасмиди? — сўраймиз райкомнинг биринчи котибидан.

— Шикоятни чуқур текширмасдан бирор қарорга келиш оғир. Шунинг учун биз текширув якунларини кутдик.

Демократиянинг йўли оғир. Уни ҳамма бирдай тан олавермайди. Бироқ уни ҳазм қилолмаслик билан унга тўғаноқ бўлиш орасида ҳам фарқ бор. Мабодо райком нуфузли идоралардан ягона бир комиссия тузиб, автовокзалдаги вазиятни ўрганишни топширганда эди, ҳар жой-ҳар жойда пайдо бўлган яралар бунчалик маддалаб кетмаган бўлармиди?

Тўғри, автовокзалда камчилик йўқ деб бўлмайди. Чунки, унинг раҳбари янги сайланди. У дастлаб асосий диққат-эътиборни хўжалик ҳисобида ишлаётган коллективнинг иқтисодий аҳволини яхшилашга қаратди. Ярим йиллик планни уддалади. Хўжалик ҳисобида ишлаётганлигини инобатга олиб, айрим штатларни қисқартиришга тўғри келди. Район халқ контроли комитети қисқартиришдаги баъзи нуқсонларни кўрсатди ва бу ўз вақтида тузатилди. Муҳими шундаки, коллектив Н. Шамсиев раҳбарлигида ишлашга рози, фақат уларни беасос шикоятлар туфайли такрор-такрор безовта қилишмаса бўлгани.

Ошкора, демократик асосда сайланган раҳбар, муносиб бошлиқ сайладик деб ўйлаган коллектив нега бунчалик икки ўт орасида қолди? Э. Шокиров ёзаётган шикоятларнинг асоссиз эканлигини область автотрести, тармоқ министрлиги тасдиқлаб турган бир пайтда район партия комитети, район ижроия комитети автовокзал коллективини, нафақат уни, қайта қуриш туфайли қарор топаётган демократияни нега ҳимоя қилишолмаяпти? Эҳтимол, улар район савдо системасида ўтказилаётган демократик сайловларни рўкач қилиб кўрсатишар? Афсуски, биз бу ўринда ҳам принципиал муносабатни кўра олмадик.

Бундан роппа-роса бир йил муқаддам Навоий район матлубот жамияти правлениеси раиси лавозимига сайлов бўлиб ўтди. Бу лавозимга икки номзод — область молия бўлими бош экономисти М. Каримова ва шу жамият тафтиш комиссияси раиси И. Худойқулов кўрсатилди. Сайловда қатнашган 78 делегатнинг 71 нафари М. Каримовага қарши овоз берди. Матлубот жамияти правлениеси раислигига И. Худойқулов сайланди.

Декабрь ойига келиб, Бешбарот матлубот жамияти правлениеси раислигига конкурс эълон қилинди. «Бу йиғилишга 151 делегат қатнашди, — деб гувоҳлик беради шу жамият ташкилий бўлимининг инструктори Ш. Абдуллаев. — Правление раислигига икки киши — М. Каримова ва А. Хотамов (Самарқанд область матлубот жамиятлари союзи ревизори) номзоди кўрсатилди. 139 овоз тўплаган А. Ҳотамов правление раиси қилиб сайланди. М. Каримованинг номзоди учун атиги 12 та овоз берилди. Йиғилишда қатнашган район партия комитетининг иккинчи секретари В. Поздишев, район ижроия комитети раиси А. Алиқулов, район матлубот жамиятлари союзи раиси Н. Тешаев, область матлубот жамиятлари союзи раиси муовини М. Облаев сайловнинг демократик асосда ўтганлигини таъкидлашиб, янги раисни қизғин табрикладилар.

Қизиғи ва сирли томони шундаки, бир ҳафта ўтмай, янги сайланган раис А. Ҳотамов район матлубот жамиятлари союзи правлениеси раиси номига ўз ҳоҳиши билан ариза кўтариб келади ва ишдан бўшатилади. Шу давр мобайнида унинг район партия комитети биринчи котибининг ҳузурида ҳам бўлганлиги рост. Назаримда, бу алоҳида ва чуқур ўрганиладиган масала.

Воқеалар яна шиддат билан ривожлана борди. Район партия комитети иккинчи секретари В. Поздишев иштирокида (эътибор беринг, яна райкомнинг иккинчи котиби!) 4 январда ушбу матлубот жамиятига М. Каримовани вақтинча правление раиси этиб тайинлаш учун йиғилиш бўлиб ўтди. Райком секретари 13 декабрда бўлган сайловнинг нотўғри ўтказилганлигини, йиғилишни ким ташкил қилган бўлса, жазоланишини таъкидлайди.

Хўш, биринчидан, сайлов демократик асосда ўтказилди, деб айтилган гаплар қаерда қолди? Ахир, ўтган йиғилишга В. Поздишевнинг ўзи, шунингдек, бир қатор район раҳбарлари ҳам қатнашган эдилар-ку? Иккинчидан, айни чоғда М. Каримова правление раислигига сайланмаяпти, аксинча тайинланмоқда! Ва охиргиси, айнан ушбу коллектив ишонч билдирмаган одамни раҳбар қилиб тайинлаш кимга зарур бўлиб қолди?!

Ҳақиқий аҳвол кейинчалик маълум бўлди. Матлубот жамиятида ўтказиладиган йиғилишлар ҳамиша жанжал билан тугайдиган бўлиб қолди, интизом сусайиб кетди. Бу давлат планига кучли таъсир қилди. М. Каримова ушбу лавозимда ишлаган тўрт ой мобайнида товар обороти плани 84,2 процентга тушиб қолди. Омбордаги моллар нормативдан 450 минг сўмга кўпайиб кетди. 1 январгача 9 та магазинда катта миқдорда камомад бўлган бўлса, 1 майга келиб яна тўрт нафар сотувчи қарз билан чиқди. Камомадлар кўрсаткичи тағин катталашди. М. Каримова эса шу даврда фақат «кадрлар» билан ишлади. Район партия комитети кадрларни у ёқдан бу ёққа кўчириш ўрнига савдодаги ана шундай оғир аҳволни ўрганиш, муаммоларни ҳал этиш билан кўпроқ шуғулланса, яхши бўлмасмиди?

«Вақтинчалик тайинлов» оқибати ёмон бўлди. М. Каримованинг «арава»ни торта олмаслиги аён бўлиб қолди. Шу туфайли Бешработ матлубот жамияти правлениеси раислигига тажрибали савдо ходими М. Жусипов сайланди. Коллектив уни илиқ қарши олди. Айни шу даврда мазкур матлубот жамияти иккига бўлинди, «аҳоли талабига асосан» Қалқонота матлубот жамияти ташкил қилинди ва унинг раислигига яна М. Каримованинг номзоди қўйилди. Демократия сўзи тағин бир карра тилга олинди. Демократик сайлов ўтказиладиган бўлди. Сайлов олдидан шу территориядаги бир группа савдо ходимлари район партия комитетига, район ижроия комитетига, район матлубот жамияти союзига талабнома юборишдики, унда правление составига бир қатор кишиларни қўшишни, раис номзодини ўзлари танлашлари билдирилади. Афсуски, бу талабнома ҳам инобатсиз қолдирилди.

Ушбу сатрларни ёзар эканман, 108-Навоий сайлов округининг округолди йиғилишида бўлиб ўтган воқеа ёдимга тушди. СССР халқ депутатлигига номзоди кўрсатилган ўқитувчи, ёш драматург Бобораҳим Омоновнинг йиғилиш минбаридан туриб айтган гапларини эсладим.

— Райондаги тўртта мактаб СССР халқ депутатлигига менинг номзодимни кўрсатган, — деганди у ўшанда. — Лекин мени ушбу йиғинга кузатишга ўз коллективимдан ҳам бирор кимса топилмади. Нега? Чунки бугунга қадар район партия комитети, шахсан унинг биринчи котиби М. С. Холиқов демократияга «қайтадан ишлов» бериб чиқди. Мактабимиз коллективи «райком тавсияси»ни оқибатсиз қолдириб, менинг, номзодимни кўрсатган эди. Эртаси куни М. С. Холиқов мени ва мактаб партия ташкилоти секретари ўринбосарини кабинетига чақириб, номзодимни қайтариб олишимни «сўради». Мен эса коллектив ишончини оқлаш учун охиригача курашажагимни айтдим. Орадан бир кун ўтгач, райком вакиллари мактабга келишиб, коллективдан ўз номзодига «катталарнинг гапига қулоқ тутиш»ни ўргатиб қўйишни сўрашганини қандай баҳоласа бўлади?

ХУЛОСА ЎРНИДА: ҳаётимизнинг ижтимоий ва социал қатламларига, шууримизга тобора чуқурроқ кириб келаётган демократияни, ошкораликни, таъбир жоиз бўлса, бир ғунчага қиёслаш мумкин. У энди очилмоқда, чор-атрофга ҳаётбахш ифор таратмоқда. Уни авайламоқ, ёмон ниятли кишилардан асрамоқ, ғунчанинг гул бўлиб очилиши — демократиянинг ҳар бир соҳада тантана қилиши учун курашмоқ керак. Афсуски, ҳамма жойда ҳам бундай бўлмаяпти. Мақоламизда кўрсатиб ўтилганидек, Навоий районида сўзда демократияни маъқуллаб, амалда эса уни сунъий тарзда бузиш фактлари мавжуд. Бундай иш услуби, бундай ният билан узоққа бориб бўлмайди. Ғунчани поймол қилманг!

Эсргап БОЛИЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

«Совет Ўзбекистони» материаллари изидан

«МАДАНИЙ МАСКАНЛАР ТИКЛАНИШИ КЕРАК»

Газетамизнинг шу йил 26 январь сонида босилган юқоридаги сарлавҳали мақолада Қорақалпоғистон АССРда маданият муассасаларининг аҳволи ва уларни ривожлантириш масалалари кўтарилган эди.

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН АССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИдан олинган расмий жавобда таъкидланишича, мақолада кўрсатилган камчиликлар ҳақиқатан тўғри. Нуқсонларни бартараф этиш юзасидан чора-тадбирлар кўриляпти. Автоном республика Маданият министрлиги бошқа идоралар билан биргаликда маданият уйлари ва клубларидан фойдаланиш бўйича алоқаларни йўлга қўймоқда.

Кейинги йилларда бир қатор шаҳар, район, қишлоқ маданият уйлари ва клублари қурилиб, фойдаланишга топширилди. 1988 йилда ва шу йилнинг ярим йили мобайнида йигирмата кутубхона янги биноларга кўчирилди. Тўрткўл ва Беруний шаҳарларида олти юз ўринли, Кенгайли район марказида уч юз ўринли маданият уйлари, Нукус районидаги «Россия», Қўнғирот районидаги Ажиниёз номли, Тахтакўпир районидаги «8 Март» совхозларида тўрт юз ўринли, Хўжайли районидаги Ленин номли колхозда эса олти юз ўринли қишлоқ клубларини фойдаланишга топшириш назарда тутилмоқда.

Шу билан бирга, халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетлари, маданият органлари, хўжаликлар раҳбарлари клублар ва кутубхоналарнинг яхши ишлаши учун етарли ғамхўрлик кўрсатмаётирлар.

Шаҳар ва район Совети ижроия комитетларига, Қорақалпоғистон АССР Давлат агросаноат комитетига хўжаликларнинг маданият фондларидан мақсадга мувофиқ равишда фойдаланиш ишларини яхшилаш, маданий ишлар бўйича совхозлар директорлари ва колхозлар раислари ўринбосарларининг фаолликларини ошириш вазифалари топширилди. Маданий-оқартув муассасалари ходимларига колхозлар ва совхозлар маблағи ҳисобига 30 процент қўшимча ҳақ тўлаш юзасидан тадбирлар кўрилди.

Маънавият масалалари

УЯТ ҲИССИ

> Бир ҳазил тўқидим бугун
> сенга деб,
> Чақалоқ йиғлайди нега
> «инга» деб.
> «Инга-инга»сининг маъноси
> шулки,
> Даъво қилаётир «менга,
> менга» деб.
>
> А. ОРИПОВ.

УЯТ ИНСОННИНГ ўз ичига йўналтирилган ғазабдир, деган эди Карл Маркс. Яъни, киши бирор ножўя иш қилиб қўйганини сезса, қилмиши учун ўзидан ғазабланади, изтироб чекади. Бу бани инсонга хос барча фазилату туйғуларнинг куртаги, уят ҳиссидир Абдулла Қаҳҳор ҳикояларидан бирининг қаҳрамони учун дунёдаги энг ёмон ҳақорат «уятсиз» деган сўз экан. Яқинда севикли шоиримизнинг юқоридаги ҳазил, лекин маъноси арзимаган амал таъмаида ёки жиндек ном чиқариш учун мана шу муқаддас ҳис юзига ниқоб тортиб юбораётганлар ҳақида ўйладим.

«Совет Ўзбекистони» газетасининг областдаги қабулхонасига келаётган ўнлаб одамлар орасида худди мана шу «менга-менга»чилик туфайли бир-бирининг юзига оёқ босаётган ота-бола, ака-ука, эр-хотинлар ҳам топилади. Уларнинг даъволарини тингларкансан, ўз яқинларига шу даражада шалтоқ отиш, иложи борича балчиққа белаш заруратн қайдан пайдо бўлдийкин, дея ўйлаб қоласан.

Бағдод районидаги Қашқармакай қишлоғида яшовчи ака-ука Восижон ва Расулжон Мирзаевлар... бир сотих ер талашиб икки йилдан буён судлашиб юришибди. Восижон ота уйидан аллақачонлар бошқа жойга участка қуриб чиқиб кетган. Ота уйининг ярмида Расулжон ўз оиласи билан истиқомат қилар, қолган ярмида эса 1984 йилдан бошлаб Восижоннинг ўғли Одил Мирзаев яшаб келарди. 1986 йилнинг баҳорида Расулжон жияни томонидаги эски молхона ўрнига уй солмоқчи бўлди. Шунда атиги бир сотихча ер Расулжонга ўтиши керак эди. Восижон билан илгари ҳам муомаласи келишмай юрган ука орага катта акаси Хушвақтни қўйди. Хушвақт Восижонга ер тўғрисида гап очиши билан у қайириб ташлади:

— Йўқ, мен у ерга молхона соламан!

Ҳолбуки, ўша пайтда унинг иккита ўғли алоҳида уй-жойлик бўлишган, умуман жой масаласида жудаям қийналиб қолгани йўқ эди. Серфарзанд Расулжон эса 7 сотих иморатида қисилибгина яшарди. Шу воқеадан сўнг ака-ука орасига тушган совуқчилик кучайиб кетди. Улар бир-бирларига ола қарашиб, салом-аликни ҳам бас қилишди. Жанжалдан сўнг хиёл ўтмай уларнинг онаси Тошбу Назарова ўртанча ўғли Восижонни меросдан маҳрум қилиш, ҳовли-жойни Мирзаев Расулга бериш ҳақида васиятнома ёзади. Васиятнома Бағдод район нотариал идорасида, гувоҳлар иштирокида тасдиқланади.

1986 йилнинг август ойида она вафот этади. Ораданги жанжаллар туфайли Хушвақт билан Расулжон Восижонни «онанинг дафн маросимига киритмаймиз» деб туриб олишади. Маҳалла-кўй, оқсоқоллар ўртага тушиб Восижон маросимга қатнашади. Аммо, дафн харажатларига унинг маблағини қўшишмайди.

Ўша йилнинг кузида Расулжон жиянидан уйни бўшатиб қўйишни талаб қилади. Чунки васиятномага кўра ҳовли-жой энди унинг ихтиёрига ўтиши керак эди. Аммо Восижон ҳам анойи эмас — у ҳам бўлажак «жанглар»га тайёр экан! Восижон онасининг васиятномасини расмийлаштирган Бағдод район нотариал идорасини... судга берди! Даъво аризада айтилишича «Онаси Назарова Тошбу ўша вақтда (васиятнома тузилган пайтда) бетоб бўлиб, соғлиги яхши бўлмаганлиги сабаб психиатр врач назорати остида бўлган, қолдирган васиятномаси ташқи таъсир остида берилган бўлиши мумкин». Сезяпсизми, ўғил нимага шаъма қиляпти? Марҳум оналарига нисбатан қилинган бу даъвони эшитиб, нафақат Тошбунинг бошқа фарзандлари, балки Тошбуни таниган-билган одамлар ҳам ҳайратланишди. Хўш, Т. Назарова ҳақиқатан ҳам руҳий касалмиди? Бу борада Восижоннинг ҳисоб-китоби аниқ: агар онанинг хасталиги тасдиқланса, васиятнома ўз кучини йўқотади!

— Йўқ, Тошбу мутлақо соғлом эди, биз уни вафотига қадар ҳам яхши билар эдик, — дейишди бир оғиздан марҳумнинг қўшнилари А. Эргашев ва З. Назаров.

Нотариал идорада васиятнома тузиш пайтида холис гувоҳ вазифасини ўтаган А. Мадраҳимов ҳам «Нотариус олдида Назарова ўзини яхши ҳис этиб гапирди, у ўз оғзи билан васият қилди, ўғиллари бу пайтда ташқарига чиқиб турган эди» дейди. Унда руҳий ҳасталик ҳақидаги гап қаёқдан чиқди?

МАЪЛУМ БЎЛИШИЧА Восижон 1985 йилнинг кузида врач-психиатр А. Мамадалиевга онасини кўрсатади. Врач кекса аёлда қон босими нормадагидек эмаслигини айтади ва терапевт врачга кўрсатишни маслаҳат беради. 1986 йилнинг июнь ойларида Тошбу катта ўғли Хушвақтникида эди. Восижон А. Мамадалиевни акасининг уйига олиб бориб, онасининг соғлигини текширтирмоқчи бўлади. А. Мамадалиев Тошбунинг руҳий хаста эмаслигига амин бўлсада негадир унга «рўйхатдан ташқари» карточка очиб қўяди. Кейинчалик бу ҳол Восижонга қўл келади.

Илгари ҳам келишмай юрган ака-укалар бир парча ер учун ашаддий душманларга айланишади. Оқибатда эса марҳум она руҳи қақшади. Шу йил февраль ойида Бағдод район халқ суди ўзининг очиқ суд мажлисида Мирзаев Восижоннинг «васиятнома ва васият бўйича меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳномани бекор қилиш» ҳақидаги даъвосини кўриб чиқди. Суд даъво аризанинг биринчи қисми бўйича... марҳум онанинг руҳий касал бўлган-бўлмаганлигини аниқлаши керак эди!

Восижон ўлиб кетган онасини «қари бўлиб, соғлиғи яхши бўлмаганлигини, гапирган гапи тезда эсидан чиқиб қоладиган бўлганлигини, психиатр врач назорати остида бўлганлигини» даъво қилса, Расулжон «васиятнома ёзилаётганда онаси соппа-соғ эканлигини» исботлашга тиришарди...

Восижонда яна битта кучли далил бор: маълум бўлишича, васиятнома ва васият бўйича меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳномада Назарова Тошбу деб ёзилган бўлса, ўлим ҳақидаги гувоҳномада Назарова Тошхон деб ёзилган Демак, «бу ҳужжатлардаги исмлар турли хил, уларнинг битта шахс эканлиги тегишли равишда тасдиқланмаган». Воажаб, Расулжонни ҳам, Восижонни ҳам, оналик меҳри билан парвариш қилган, тунлари ухламай, тепаларида парвона бўлган, эл-юртга қўшган онаизорнинг «шахси» ўлгандан сўнг тасдиқланмай турибди!

Томонларнинг даъволарини ва холис гувоҳларнинг кўргазмаларини тинглаб суд «Назарова Тошбуни касал бўла туриб васиятнома берган дейишга халқ судида асос йўқ» деган хулосага келди.

Шу тариқа ўғил томонидан марҳум она хотирасига ташланган соя кўтарилди. КПСС аъзоси Восижон Мирзаев қарийб қирқ йилдан буён ёш авлодга таълим бериб келади. Таассуфки, ўлиб кетган онасининг руҳий саломатлиги масаласини суд муҳокамасига чиқарган коммунистнинг маънавий қиёфаси 24-ўрта мактаб партия ташкилотидаги ўртоқларни қизиқтирмабди...

Узоқ йиллар бир ёстиққа бош қўйиб, рўзғор аччиқ-чучукларини бирга тотган, фарзандларни вояга етказган эр-хотинларнинг мулк-манфаат талашиб қилган жанжаллари тафсилотларини баён қилишнинг ўзи ноқулай. Аммо бу ҳам ўша — бани инсонга хос уят ҳиссининг негадир орамиздан чекинаётганидан нишона эмасми? Албатта, бу воқеаларни умумлаштириб бўлмайди. Бироқ инсон ор-номуси, уяти топталган, қадр-қиммати ерга урилган бундай воқеалар замирида маънавий ҳаётимиздаги айниш ётганини ҳис қиласан, киши.

Қабулхонамизга ўрта ёшлардаги, кўринишдан зиёли бир аёл кириб келди.

— Акам редакцияга шикоят йўллаган эди, нега ҳали ҳам текширгани бормаяпсиз? — деди у дабдурустдан. Дарҳақиқат, Ленинград районлик пенсионер Я.нинг редакцияга ёзган шикояти ёдимда бор эди. (Унинг фарзандлари, оиласи шаънини ҳисобга олиб, исм-фамилиясини тўлиқ келтирмасликка қарор қилдик). Бироқ мен бу ғалати, мазмуни ғайритабиий хатни текширишга шошмадим. Пенсионер ўз хатида хотини билан узоқ йиллар бирга ҳаёт кечиргани, олти нафар фарзанд кўришгани ҳақида ёзади, болаларнинг деярли ҳаммаси вояга етган, икки қизи олий маълумотли экан. Хат сўнгида у... «болаларнинг бирортаси ҳам мендан бўлмаган», дея даъво қилган, мухбир келиб, бузуқ хотини ва унинг ўйнашларининг қилмишларига яраша чора кўришини сўраганди! Хатни бирор асабий, аччиғи тез одам оилавий жанжалдан сўнг, жаҳл устида ёзиб юборган бўлиши ҳам мумкин эди. Газета почтасида одатда шундай хатлар ҳам учрайди. Мухбирнинг бундай нозик оилавий ишларга аралашуви баъзан акс таъсир бериши, ўчаётган оловга ёғ қуйиш билан баравар бўлиши ҳам мумкин. Хат тақдири билан шикоятчининг ўзи эмас, балки, синглиси қизиқиб келганлиги ва шикоятни текширишни қатъий талаб қилганлиги мени ажаблантирди.

Ҳамроҳим, фарғоналик шоир Ўрмон Омон билан Я.нинг уйига бордик. Икки-уч хонали оддий қишлоқ уйи. Томорқага турли кўчатлар, резаворлар тартиб билан экилган. Айвон олдида турфа гуллар очилиб ётибди. Аммо хоналар эгаси кўчиб кетгандай шип-шийдам.

Я. бизга ўзидан бола бўлмаслиги, бу ҳақда доктордан сўраб суриштиргани «минг афсуски бунга энди кеч ақли етгани» тўғрисида куйиб пишиб, ора-сира пешонасига шапалатиб туриб гапириб берди. У қайси фарзанднинг кимдан дунёга келганлигини исботлашга уринаркан, ҳижолатдан ўзимни тута олмай:

— Ҳой, менга қаранг ёшингиз олтмишдан ошибди, кексайиб, бола-чақа роҳатини кўриш, қарилик гаштини суриш пайти келган маҳалда бундай бемаза гапларнинг нима кераги бор? Бу нафақат ўзингиз ва хотинингиз, балки сизни дада деб ўсган фарзандларингиз шаънига ҳам катта ҳақорат-ку! Бундай ўйламайсизми?, — дедим.

— Ахир, уй-жой, томорқани улар тортиб олиб қўйяпти-да! Нима қилай! — ҳаяжон устида асл мақсадини ошкор қилиб қўйди Я.

Даврадагилар бирдан ток ургандек сапчиб кетишди. Ҳамма нарса ойдинлашди. Маълум бўлишича, Я. хотини билан ажрашган. Хотин олти боласи билан бошқа районга кўчиб кетган. Сўнгра уй-жойга даъво қилган. Бу ишни кўриб чиққан Ленинград район халқ суди уй-жойни хотин ва олти болага бериш ҳақида қарор чиқарди. Я. турли идораларга бу қарор устидан шикоятлар йўллайди. Аммо унинг даъвосини қаноатлантиришмайди. Шунда ғаразли ниятдаги бир кимса Я. га «агар болаларнинг ўзингники эмаслигини исботласанг уй сенга қолади», дея йўл кўрсатган бўлиши эҳтимол. Я. қариб қолган, бошига кўп савдолар тушиб, асаблари қақшаган, тез ёниб-ўчадиган одам. Аммо қариндош-уруғлари, маҳалла-кўй, жамоатчилик уни бу ножўя йўлдан қайтармагани қизиқ. Я. хотинининг бузуқлигини билса нега ўша пайтлардаёқ ажралишиб кетмади, болаларнинг «ҳаромлигини» эса уй-жой масаласи қўзғалганда эслаб қолди?

ҚЎЛИМДА ҒАРОЙИБ бир ҳужжат бор: у рўзғор учун харид қилинган озиқ-овқат маҳсулотлари рўйхати. Рўйхатда бухгалтерияга хос аниқлик билан неча кило сабзи-пиёз, гуруч, карам, гўшт (мол ва қўй гўшти алоҳида ажратиб кўрсатилган) ва ҳоказолар харид қилинганлиги, уларнинг бозор нархи, сарф-харажатнинг умумий миқдори чиқарилган. Хўш бу нима? Бу, ишонинг-ишонманг эрнинг бозордан қилган харажати ҳақида хотинига берган ёзма маълумоти! Хотин эса мана шу ҳужжат асосида эрига пул берган! Таажжубки, Фарғона районидаги Жўйдам қишлоғида яшовчи З. Махсумов ва Р. Алиевалар оиласида шундай практика ҳам маълум эди. Учта ширин-шакар фарзандлари бор бу оиланинг чок-чокидан сўкилиб кетганига анча бўлди. Эр-хотин ажралиш учун судга ариза беришган. Сабаб нимада? Яна ўша андишасизлик, бир-бировини ҳурмат қилмаслик, пул-маблағ олдида инсоний қадриятлардан воз кечиш. Пул, уй-жой талашиб бу эр-хотин бирга яшаб турган пайтлариёқ икки-уч марта судлашишган. 1985 йили хонадон соҳиби рафиқасидан яширинча ўзига қарашли «Москвич» енгил машинасини сотиб юборади. 1986 йил апрель ойига келиб машина сотилганини пайқаб қолган хотин тўполон кўтаради. Оила ичида ҳал этилиши мумкин бўлган масала судга ошади. Суд хотин фойдасига 270 сўм ундириб беради. Орадан икки йил ўтиб, яна жанжал бошланади. Бу гал Махсумов хотинини «мендан сўроқсиз икки кун йўқ бўлиб кетдинг» деган баҳона билан уйга киритмайди. Алиева уч боласи билан ўз уйига кира олмай чирқиллаб, девор ортида қолади. Орага маҳаллангилар, милиция ходимлари тушадилар. Махсумов эса «киритмайман» деганича оёқ тираб туриб олади. Охири Алиева ўзини уч боласи билан уйга киритиб қўйишларини сўраб судга ариза беради ва суд унинг даъвосини қаноатлантиради. Область суди коллегияси эса Махсумовнинг кассация шикоятини рад этади.

Орадан бир ой ўтиб Алиева яна Фарғона район халқ судига эридан нафақа ундириш ҳақида даъво ариза ёзади. Судда ажабтовур гаплар бўлади. Эр-хотин бир ҳовлида яшашларига қарамай, рўзғор, қозон-товоқ бошқа экан. Хонадонда битта холодильник бўлиб, эр ҳам, хотин ҳам масалликларини шу ерда сақлашарди. Кунлардан бир кун Махсумов холодильникдаги ўзи олиб келган сариёғнинг баракаси учганини пайқаб қолди...

— Тўғри, — тан олди Алиева, — болаларим оч қолгани учун ярим кило сариёғини олиб ишлатганман. Шундан кейин у гўштларини беркитиб қўядиган бўлди!

— Доимо менинг гўшт-ёғларимни ишлатиб келгансан! — қизишади. Махсумов.

Эр-хотин бир-бирларининг устидан аллақандай фактлар йиғишга берилиб кетишган. Алиева ҳам, Махсумов ҳам «Совет Ўзбекистони» қабулхонасига бир-бирларини қораловчи бир жаҳон фактлар олиб келишди. Улар бир-бирларига иложи борича кўпроқ қора чаплаш, жамоатчилик олдида ҳар бири ўзини оқ деб кўрсатиш билан овора. Ўртадаги сарсон уч жуфт қора кўз тақдири, ўзларининг ор-номуси, шаънлари тақдири хусусида заррача қайғуриш сезилмайди. Наҳотки, уят ҳиссининг қадр-қиммати арзимас моддий буюмлар, уй-жой олдида пуч бўлса? Ахир, донолар мол-мулк топилади, аммо йўқолган ор-номусни қайтариш мушкул демаганмидилар? Ота ва бола, эр ва хотин, ака-ука ўртасида меҳр-оқибатнинг кўтарилиши, озгина манфаат таъмасида бир-бирларининг юзига оёқ қўйиши, оила даврасидан ташқарига чиқиши ножоиз сирсиноатларни кўча-кўйларда ёйиб юриши, энг аввало уятсизлик белгиси эмасми? Уятсизлик ваҳшийликни, жоҳолатни туғдиради. Яқинда Фарғона район суди Каптархона қишлоғилик Парда Ражабовани ўн уч йил қамоқ жазосига ҳукм қилди. Бу аёл ўз ўгай қизини мунтазам равишда уриб ва қийнаб келган. Сўнгра эса ўта раҳмсизлик билан ўлдирган. Суд жараёнида аниқланишича, ўгай она норасида қизчанинг танасига 150 та жароҳат етказган. У боланинг оёғини, орқасини қизиган печкага босган, омбур билан бармоқларини қисиб, бураган. Бу аёлнинг суд залида ҳам ўзини ҳаёсизларча тутиши ҳаммани ғазаблантирди. Унда ўз қилмиши учун на афсус, на ўкинч, на уят ҳисси бор эди.

— Бунинг асли уяти йўқ эди! — деди ўша ердаги кексалардан бири. — Уятсиздан эса ҳамма нарсани кутиш мумкин!

Шундайлар ҳақида гап кетганида ҳазрат Навоийнинг бир байти қайта-қайта ёдимга тушади:

> **Ким олам аро уёти йўқдур анинг**
> **Дин нуқтасида фатонати йўқдур анинг.**

Яъни уяти йўқ киши диёнат сирларидан бехабар, диёнатсиздир. Ҳа, донишмандлар уят ҳиссини инсондаги инсоф, адолат, диёнат туйғуларининг бошланиши деб билганлар. Барча жиноятлар ва хиёнатлар энг аввало уятсизларнинг ишидир. Келинг, азиз газетхон, ўзимизда, болаларимизда, атрофимиздаги кишиларда мана шу энг муборак ҳис — уят ҳиссини доимо авайлайлик. Уятимизни йўқотмайлик! Зеро одамни ҳайвондан фарқлайдиган нарсалардан бири ҳам ана шу — уят ҳиссидир.

Алишер ИБОДИНОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

• *Спорт* • *Спорт* • *Спорт* • *Спорт*

ИЛМИЙ ХОДИМЛАР БЕЛЛАШГАНДА

Куни кеча пойтахтимизнинг Тошкент трактор заводи спорт комплексида Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон Фанлар академияларининг Бутуниттифоқ зонал «Академиада-89» байрами очилиш маросими бўлиб ўтди.

Беллашувларда илмий ходимлар, спортнинг баскетбол, волейбол, теннис ва мини-футбол тури бўйича куч синашмоқдалар. Дастлабки учрашувларда республикамиз волейболчилари қозоғистонлик ҳамкасбларини 3:2 ҳисобида, теннис бўйича Қорақалпоғистондан келган меҳмонларини эса 7:0 ҳисобида мағлубиятга учратишди. Баскетбол бўйича қуйидаги ҳисоблар қайд этилди. Қирғизистон — Қорақалпоғистон АССР — 76:11, Қозоғистон — Ўзбекистон — 41:70, Қирғизистон — Ўзбекистон — 37:60.

Мини-футбол бўйича бўлаётган учрашувларда ҳам республикамиз вакилларининг қўли баланд келмоқда.

Суратларда: «Академиада-89» учрашувларидан лавҳалар тасвирланган.

Д. АҲМЕДОВ сўзи ва суратлари.

ШАШКА:

ЖАҲОН ЧЕМПИОНИ

Голландиянинг Росмолен шаҳрида якунланган жаҳон чемпионати совет шашкачиларига муваффақият келтирди. Мукофотли ўринлар спортчиларимизга насиб этди. Чунончи Ольга Левина ўн бир имкониятдан ўн бир очко тўплаб чемпион бўлди. Елена Раткович билан Зоя Голубева кумуш ва бронза медалларини қўлга киритишди.

ЧИМ ХОККЕЙ:

КУЧЛИ ОЛТИЛИКДА

Аёллар олий лига командалари мамлакат чемпионатининг дастлабки босқичи, учрашувларини икки группага бўлинган ҳолда ўтказдилар. Ўзига хос саралаш учрашувларидан кейин медаллар учун курашувчи кучли олти коллектив аниқланди. Энди ҳал қилувчи босқичда фахрли ўринлар учун Шауляйнинг «Таурас», Бориспольнинг «Колос», Москва жисмоний тарбия институти, Тошкент областининг «Политотдел», Андижоннинг «Андижанка» ва Бокунинг «Связист» коллективлари ўзаро куч синашадилар. Дастлабки учрашувлар 14 сентябрь куни бошланади.

РЕГБИ:

ҚОЛИШ УЧУН КУРАШ

Тошкентнинг «Звезда» командаси олий лигада мавқеини сақлаб қолиш учун курашмоқда. Регбичиларимиз ҳозир 9—16 ўринлар учун баҳс юритмоқдалар. Улар кетма-кет уч ғалабадан кейин пешқадам бўлиб олишди.

КУРАШ:

Полвонлар қувончи

Чуст районида эркин кураш мухлислари кўплаб топилади. Область биринчилиги учун мусобақанинг кўтаринки руҳда ўтиши ҳам шундан далолат. Беллашувларда Т. Нусратов, А. Йўлчиев, М. Мамасолиев, Б. Мамасолиев, А. Эргашевлар вазнларига кўра ғолиблик супасига кўтарилишди.

Чуст полвонларига яна бир қулайлик яратилмоқда. Бу ерда алоҳида кураш зали бунёд этиляпти. Район кўчма механизациялашган колоннаси азаматлари 100 нафар полвонга мўлжалланган спорт залини муддатидан илгари фойдаланишга топширишмоқчи. Бу ерда ювиниш, кийиниш ва машқ қилиш учун барча шароитлар бўлади.

Ж. ИСАБОЕВ,
эркин кураш бўйича тренер.

ХУШХАБАРЛАР

● Тошкент тўқимачилик комбинати ўз чиқиндиларидан самарали фойдаланиш йўлини излаб топди. Ана шу чиқиндиларини ҳатто валютага ҳам сотяпти. Франциянинг «Поликотон» фирмасига тикув иплари тайёрланганидан сўнг қоладиган тарандилардан 500 тоннаси сотилди. Фирма ана шундай хом ашёнинг бир тоннасига 750 доллар пул тўлайди. Французларга 70 тонна йиғирув чиқиндилари ҳам жўнатилди. Бу чиқиндиларнинг бир тоннасига 1650 доллар ҳақ олинади. Комбинат ана шу ишлаб топилган маблағга янги пардозлаш фабрикаси учун ускуналар сотиб олади.

● Тошкент «Компрессор» заводи Польшадаги йўл техникаси ишлаб чиқарадиган «Польмот» фирмасининг 18 тонналик цемент ташувчи машиналари учун ВР-8 деб аталган вакуум-насослар тайёрлади. Мазкур компрессорларнинг чет эллардаги шунга ўхшаган компрессорлардан афзаллиги шундаки, улар цементни ҳам ортиши, ҳам туширши мумкин.

● Тошкент электротехника заводида давлат қабули туфайли тушаётган шикоятлар сони юз баравардан кўпроқ камайтирилди. Бу ерда уч йил илгари 200 минг сўмга яқин жарима тўлашган эди. Давлат қабули ходимлари талаб этганларидек, барча ҳужжатларни давлат стандарти асосида қайта кўриб чиқишди, комплектловчи буюмлар ва хом ашёни сақлаш муаммосини бартараф этишди, маҳсулотни синашни йўлга қўйишда — амалда брак маҳсулотлар ишлаб чиқарилишига чек қўйилди.

● Тошкентдан Малайзия ва Сингапурга бир неча юз минг метр хом сурп ва гул солинмаган чит жўнатилади. Бу маҳсулотни «Узтекстильторг» республика базаси чет элга жўнатмоқда. Маҳсулотни олувчи фирмалар бунга жавобан тикувчилик буюмлари, пойабзал, видеомагнитофонлар етказиб беришади. Ана шу камёб молнинг ўттиз процентини Ўзбекистон пойтахтининг чит ва хом сурп тўқиб чиқараётган тўқимачилари олишади.

(ЎзТАГ).

Муҳаррир **Ў. УСМОНОВ.**

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

СССР Электротехника саноати министрлиги
СССР Қишлоқ хўжалиги машинасозлиги министрлиги
СССР Машинасозлик министрлиги
Ўзбекистон ССР Сув хўжалиги давлат комитети
Ўзбекистон ССР Халқ таълими министрлиги

ТОШКЕНТ ТЕХНИКА ВА ТЕХНОЛОГИЯ ТАРАҚҚИЕТИНИНГ ЯНГИ ЙЎНАЛИШИ БЎЙИЧА РАҲБАР ХОДИМЛАР ВА МУТАХАССИСЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ТАРМОҚЛАРАРО ИНСТИТУТИ

қуйидаги ихтисосликлар бўйича
1989—1990 ўқув йили учун

ТИНГЛОВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Машинасозликда янги техника, технология ва материаллар; ремонт вақтида машиналар деталларини тиклаш ва пишиқлаштиришнинг замонавий методлари; механик қайта ишлов беришда ГПСни лойиҳалаш; пластмассалардан деталлар тайёрлаш ва уларни қайта ишлаш учун оснастикани конструкциялашнинг илғор технологик жараёнлари; илғор қирқувчи ва штамповкаловчи асбоблар; машинасозликда кам чиқит чиқадиган ва чиқит чиқмайдиган ишлаб чиқариш методлари, металл чиқитларни қайта ишлаш, босим остида металларни қайта ишлашда янги техника ва технология, рақамли программа билан бошқариладиган станоклар базасида автомат машинасозлик технологияси, роботлар ва ГПС; механик ишлов беришда янги техника ва технология, ПХЭМ (IBM PC/AT) ҳисоблаш ва микропроцессор техникаси, информатика ва ахборот технологияси, илмий-тадқиқотларнинг автоматлаштирилган системаси, «Электроника» ДЗ-28» микро-ЭҲМни программавий таъминлаш; кучланиш қурилмалари схема техникаси, КI-20 программалаштириладиган контролёрларни қўлланиш, янги ахборот-ўлчов техникаси, машинасозлик махсулотлари (САПР-К)-ни лойиҳалаштириш, машинасозлик технологиялари (САПР-Т)ни лойиҳалаштириш, халқ хўжалиги соҳаларида робототехника ва РКТдан фойдаланиш, ишлаб чиқариш жараёнларини автоматлаштириш, хўжалик юритишнинг янги методлари, электр асбоб-ускуналари қуввати, пишиқ-пухталиги ва тежамлилигини ошириш соҳасидаги кучланишли электр асбоб-ускуналари корхоналари илмий техника тараққиёти ютуқлари; авторемонт (шина ремонти) ишлаб чиқариши ва уни бошқаришда экономика, энг замонавий технология, автотранспорт ишлаб чиқаришида ва уни бошқаришда экономика, энг замонавий технология, сув ресурслари учун қудуқли насос-куч ускуналаридан фойдаланиш ва уларнинг ремонти; сув ресурслари учун ўқли ва марказдан қочувчи насослардан фойдаланиш ва уларнинг ремонти.

ТАЪЛИМ МУДДАТИ — 4 ҳафта.

Потокларда машғулотлар қуйидаги муддатларда бошланади: 1989 ЙИЛ 9 ОКТЯБРЬ, 9 НОЯБРЬ, 4 ДЕКАБРЬ; 1990 ЙИЛ 3 ЯНВАРЬ, 5 ФЕВРАЛЬ, 5 МАРТ, 2 АПРЕЛЬ, 3 МАЙ, 4 ИЮНДА.

Бошқа шаҳарлардан келганларга меҳмонхонадан жой ажратилади.

Аризаларни расмийлаштириш масалалари юзасидан қуйидаги телефонлар орқали қўнғироқ қилинсин: 46-54-29, 46-54-90.

Адрес: 700095, Тошкент шаҳри, Талабалар шаҳарчаси; Студент кўчаси, 91-уй.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси «Физика-қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси тажрибавий ишлаб чиқаришли ихтисослашган лойиҳалаш конструкторлик-технологик бюроси партия ва касаба союз ташкилотлари техника фанлари кандидати Ш. О. Файзиевга укаси

Зоиржон Одилович ФАЙЗИЕВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Халқ таълими министрлиги коллегияси, марказий аппарати, жамоат ташкилотлари илмий-тадқиқот ишлари бошқармасининг бошлиғи А. А. Усмоновга онаси

Раҳима УСМОНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетининг чет элларга эшиттиришлар ходимлари «Ватандош» радиостанциясининг муҳаррири Ф. Юнусовга отаси

Ҳамидулла Турсунович ЮНУСОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент халқ хўжалиги институти ректорати ва жамоат ташкилотлари, ҳамда «Моддий ресурсларни бошқариш ва ишлаб чиқариш воситалари улгуржи савдосини ташкил қилиш» кафедраси коллективи шу кафедра доценти А. А. Фаттоховга отаси

Азизхон ФАТТОХОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

БЎЛИМЛАР: партия турмуши — 33-34-69, 32-53-97, 32-57-19, пропаганда — 32-55-70, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 32-53-14, 32-54-09, қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 32-53-15, 32-53-70, совет қурилиши — 33-12-46, 32-57-20, 32-54-18, фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21, адабиёт ва санъат — 33-20-36, 32-54-35, 32-55-16, ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17, халқаро ҳаёт — 32-54-14, хатлар ва оммавий ишлар — 33-21-43, 32-53-16 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06, коммунистик ахлоқ — 32-54-29, фельетонлар — 32-54-27, иллюстрация — 32-57-22.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.
Газета офсет усулида, А—2 форматида босилади.